

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Навчально-науковий гуманітарний інститут

Кафедра прикладної лінгвістики

«Допущений до захисту»

Завідувач кафедри

Філіппова Ніна Михайлівна

«25» ____06____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

на тему: «Розробка електронного словника «Слововживання українців як засіб соціолінгвістичної діагностики суспільства під час широкомасштабної фази російсько-української війни»»

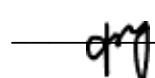
Виконала:

студентка 4521 групи

 Бринза Д. Д.

Керівник роботи:

ст. викл., кандидат філологічних наук

 Фомічова В. О.

Миколаїв - 2024 р.

Анотація

Робота присвячена дослідженню номінативних одиниць воєнного часу як засобу відображення змін у суспільстві. Розглянуті денотативна та конотативна семантика номінативних одиниць воєнного часу. Проаналізовані різноманітні види джерел на політичну та воєнну тематику. Аналіз, застосований до номінативних одиниць, здійснювався згідно з розробленим «Алгоритмом компонентного аналізу номінативних одиниць з конотативною семантикою». У результаті дослідження подано системний аналіз номінативних одиниць, виявлено семи, за якими здійснювався аналіз, денотативні й конотативні семи номінативних одиниць. Створено електронний словник «Слововживання українців як засіб соціолінгвістичної діагностики суспільства під час широкомасштабної фази російсько-української війни», в структурі якого представлено такі частини: «Вступ», «Інструкція» та «Словник». У «Словнику» подані номінативні одиниці воєнного часу, належність номінативних одиниць до визначених лексико-тематичних груп та підгруп, граматичні характеристики номінативних одиниць, тлумачення номінативних одиниць, конотативні семи номінативних одиниць та приклади їхнього використання. Електронний словник може бути використаний для дослідження лексики в соціолінгвістичному аспекті.

Ключові слова: *денотативна сема, компонентний аналіз, конотативна сема, лексика воєнного часу, семи, соціолінгвістика.*

Summary

The paper is devoted to the study of wartime nominal units as means of reflecting changes in society. The denotative and connotative semantics of wartime nominal units were examined. Various types of sources on political and military topics were considered. The analysis applied to the nominal units was carried out according to the developed "Algorithm of componential analysis of nominal units with connotative semantics". As a result of the study, a systematic analysis of nominal units was

presented, the semes used for the analysis, denotative and connotative semes of nominal units were identified. The electronic dictionary " Ukrainian Word Usage as a means of sociolinguistic diagnostics of society during the wide-scale phase of the Russian-Ukrainian war" was created, which consists of the following parts: "Introduction", "Instruction" and "Dictionary". The Dictionary contains wartime nominal units, the assignment of nominal units to certain lexico-thematic groups and subgroups, grammatical characteristics of nominal units, definitions of nominal units, connotations of nominal units and examples of their use. The electronic dictionary can be used for the research of lexis in sociolinguistic aspect.

Key words: *componential analysis, connotative seme, denotative seme, semes, sociolinguistics, wartime lexis.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕНЬ ЛЕКСИКИ ЯК ЗАСОБУ АНАЛІЗУ СУСПІЛЬНИХ НАСТРОЇВ	10
1.1. Соціолінгвістичний аспект дослідження номінативних засобів мови	10
1.2. Методики дослідження номінативних засобів у соціолінгвістичному аспекті.....	14
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ЛЕКСИКИ ЯК ЗАСОБУ ДІАГНОСТИКИ СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ШИРОКОМАСШТАБНОЇ ФАЗИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	19
2.1. Методика дослідження лексики як засобу діагностики суспільства.....	19
2.2. Воєнні українські новотвори у соціолінгвістичному аспекті.....	33
2.2.1. Причини виникнення українських воєнних новотворів	33
2.2.2. Денотативні та конотативні значення воєнних неологізмів.....	35
2.3. Соціолінгвістичний аналіз номінативних засобів воєнного часу	66
РОЗДІЛ 3 МЕТОДИКА СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО СЛОВНИКА «СЛОВОВЖИВАННЯ УКРАЇНЦІВ ЯК ЗАСІБ СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ШИРОКОМАСШТАБНОЇ ФАЗИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ».....	72
3.1. Мета й методологія створення електронного посібника	72
3.2. Структура електронного словника «Слововживання українців як засіб соціолінгвістичної діагностики суспільства під час широкомасштабної фази російсько-української війни» та інструкція використання.....	74
ВИСНОВКИ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	82
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ДОСЛІДЖУВАНОГО МАТЕРІАЛУ	88

ВСТУП

Мова є основним способом комунікації, функціонал та розвиток якого залежить від соціально-політичних змін у суспільстві та історичних подій. У мовній системі лексика є тим засобом, який найактивніше реагує на зміни в житті суспільства, відображаючи ці зміни у творенні нових номінативних засобів. Саме тому із початком повномасштабного вторгнення росії в Україну з'явилася велика кількість воєнних неологізмів, а певна частина загальноновживаної лексики набула нових конотативних значень. Через тісний зв'язок соціополітичних змін та цих унікальних лінгвістичних явищ, такі лексичні одиниці можна розглядати як засіб для визначення оцінок і ставлення українського суспільства до реалій воєнного часу.

Дослідження номінативних одиниць, що є засобами діагностики суспільства під час широкомасштабної фази російсько-української війни, як мовного явища та засобу відображення змін у суспільних настроях є надзвичайно актуальним для лінгвістів. Новизна матеріалу зумовлює невелику кількість досліджень воєнних неологізмів та загальноновживаної лексики з додатковими конотативними значеннями в соціолінгвістичному аспекті. Незважаючи на велику кількість джерел, які описали денотативну складову воєнних неологізмів, використання конотативного значення лексем для аналізу соціополітичних поглядів мовців залишається незвіданим.

Важливим елементом в аналізі неологізмів є розгляд їхнього словотвору. Це дозволить не лише зазначити особливості їхнього денотативного значення, але також може бути ключовим елементом конотацій неологізмів. При створенні неологізмів застосовуються різноманітні способи деривації, деякі з яких є унікальними для воєнних новотворів. Натомість, при аналізі загальноновживаної лексики уваги потребує лише їхнє додаткове конотативне значення, якого лексеми набули за різноманітних обставин.

Розуміння конотативних значень лексем, що аналізуються, дозволить систематизувати матеріал та надати підґрунтя соціолінгвістичній діагностиці мовців.

Актуальність дослідження воєнних новотворів та лексем, що набули нових значень у наслідок російсько-української війни, полягає в необхідності мати певні інструменти або засоби дослідження суспільних настроїв у критичні моменти існування цього суспільства.

Метою дослідження є створення електронного словника, який подає опис воєнних неологізмів та номінативних одиниць, що набули додаткового значення, відповідно як до денотативної, так і конотативної семантики номінативних засобів.

Об'єктом дослідження є аналіз мовних засобів у соціолінгвістичному аспекті.

Предметом дослідження є номінативні одиниці як засіб діагностики суспільних настроїв у період російсько-української війни. У роботі розглянуто денотативні та конотативні значення воєнних новотворів і конотативні значення загальноновживаної лексики, вживання якої актуалізувалася в період російсько-української війни.

Умову для досягнення мети дослідження становить послідовне розв'язання таких **завдань**: 1) проаналізувати наявні соціолінгвістичні дослідження номінативних засобів, 2) розробити методику дослідження лексики як засобу діагностики суспільства, 3) виявити номінативні засоби, які набули нових семем внаслідок російсько-української війни, та новотвори, 4) проаналізувати конотативні значення лексем-новотворів воєнного часу та лексем, які набули нових конотацій у воєнний час, 5) здійснити соціолінгвістичний аналіз номінативних засобів воєнного часу, 6) визначити структуру та зміст електронного тлумачного словника «Слововживання українців як засіб соціолінгвістичної діагностики суспільства під час широкомасштабної фази

російсько-української війни», 7) створити електронний тлумачний словник «Слововживання українців як засіб соціолінгвістичної діагностики суспільства під час широкомасштабної фази російсько-української війни».

Дослідження неологізмів дозволяє зрозуміти зв'язок між змінами в суспільстві та історичними подіями й мовою, що у свою чергу можна використати для соціолінгвістичного аналізу лексем, у яких відбиваються певні зміни в суспільстві. Здійснене дослідження орієнтовано на поширення розуміння конотативної функції номінативних одиниць воєнного часу та їхню систематизацію.

У дослідженні використані такі **методи**: загальнонаукові методи (аналіз), лінгвістичні методи (описовий (прийоми суцільного відбору) та структурний (в межах структурного методу застосовувалась методика компонентного аналізу лексики)), методики інформаційних технологій.

Для розв'язання завдання першого (проаналізувати наявні соціолінгвістичні дослідження номінативних засобів) використовуємо описовий метод. Для розв'язання завдання другого (розробити методику дослідження лексики як засобу діагностики суспільства) використовуємо структурний та описовий методи. Для розв'язання третього завдання (виявити номінативні засоби які набули нових семем внаслідок російсько-української війни та новотвори) використовуємо описовий метод, а саме прийом суцільного відбору. Для розв'язання завдання четвертого (проаналізувати конотативні значення лексем-новотворів воєнного часу та лексем, які набули нових конотацій у воєнний час) використовуємо структурний метод. Для розв'язання п'ятого завдання (здійснити соціолінгвістичний аналіз номінативних засобів воєнного часу) використовуємо описовий метод. Для розв'язання шостого завдання (визначити структуру та зміст електронного тлумачного словника «Слововживання українців як засіб соціолінгвістичної діагностики суспільства під час широкомасштабної фази російсько-української війни») використовуємо

описовий метод. Для розв'язання завдання сьомого (створити електронний тлумачний словник «Слововживання українців як засіб соціолінгвістичної діагностики суспільства під час широкомасштабної фази російсько-української війни») використовуємо методики інформаційних технологій.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у використанні одержаних результатів для систематизації інформації про новотвори воєнного часу та номінативні одиниці, що набули нових конотацій.

Практичне значення роботи полягає в тому, що результати можна використати під час здійснення соціолінгвістичних проєктів та проєктів з політичної лінгвістики. Також результати дослідження корисні при викладанні таких дисциплін, як «Соціолінгвістика», «Політична лінгвістика» та «Прикладна лінгвістика».

Апробацію результатів дослідження було здійснено у вигляді 2-х публікацій і в 1 доповіді:

Доповіді:

1. Прикладна лінгвістика–2023: проблеми та рішення : матеріали XIX Всеукраїнської науково-методичної конференції студентів та молодих науковців. – Миколаїв : НУК, 2023. – 226 с.

Публікації:

1. Конотації новотворів воєнного часу / О. А. Дубова, Д. Д. Бринза // The 1st Intern. scientific and practical conf. “Modern problems of science, education and society”. – Kyiv : Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua”, 2023. – С. 723–729. Внесено в репозитарій НУК за посиланням: <http://eir.nuos.edu.ua/handle/123456789/6734>

2. Прикладна лінгвістика–2023: проблеми та рішення : матеріали XIX Всеукраїнської науково-методичної конференції студентів та молодих науковців. – Миколаїв : НУК, 2023. – 226 с.

Кваліфікаційна робота складається зі «Вступу», основної частини, яка містить три розділи, загальних «Висновків», «Списку використаної літератури» та «Списку джерел досліджуваного матеріалу». Загальний обсяг роботи становить 94 сторінки.

РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕНЬ ЛЕКСИКИ ЯК ЗАСОБУ АНАЛІЗУ СУСПІЛЬНИХ НАСТРОЇВ

1.1. Соціолінгвістичний аспект дослідження номінативних засобів мови

Дослідження конотативних значень номінативних засобів виявляє певну актуальність для соціолінгвістичних досліджень, адже саме ці засоби відображають картину світу мовців, сприйняття ними тих чи інших предметів та явищ. Загалом дослідження номінативних засобів у соціолінгвістичному аспекті спрямовані на розв'язання проблеми соціальної зумовленості мовленнєвої поведінки мовців. Оцінка значущості кожного соціолінгвістичного дослідження значною мірою залежить від місця такого дослідження в загальній змістовій структурі соціолінгвістики.

За обсягом об'єктів дослідження соціолінгвістика поділяється на макро- та мікросоціолінгвістику. Предметом мікросоціолінгвістики є функціонування мови / мов у межах малих соціальних груп (родини, трудового колективу, товариства друзів тощо), предметом макросоціолінгвістики – функціонування мови / мов у межах великих соціальних груп, в яких об'єднують усіх осіб за певною соціально значущою ознакою (громадянська належність, вікова група, етнічна належність, рід діяльності освіта тощо) [22].

Проблеми, якими займається макросоціолінгвістика, головним чином пов'язані з глобальними процесами, що характеризують розвиток і функціонування суспільства в цілому. До цих проблем належать вивчення соціальної диференціації мови, двомовність і багатомовність, проблеми нормалізації й кодифікації мови, а також мовної політики та мовного планування. Центальною проблематикою макролінгвістики є безперервний зв'язок мови та суспільства [2].

Мікросоціолінгвістика займається вивченням того, як мова використовується в невеликих соціальних групах. Тобто, проблематикою є людина і її безпосереднє оточення, особливості мови та мовлення певних

соціальних груп. Мікросоціолінгвістика тісно пов'язана з науками про людину, передусім з психологією і соціальною психологією [2].

Проблема конотацій номінативних засобів у нашій роботі розглядатиметься в аспекті макросоціолінгвістики, оскільки дослідженню підлягатимуть відбиваються особливості вживання номінативних засобів українським суспільством загалом.

Наявні в українській соціолінгвістиці дослідження номінативних засобів спрямовані на декілька важливих цілей. Перш за все, в цих дослідженнях надано інформацію про те, які слова, фрази або вирази застосовуються комунікантами в певних соціальних умовах. Результати таких досліджень можуть використовуватись для вивчення мовних варіацій, соціальних стереотипів, культурних особливостей тощо.

По-друге, дослідники вивчають конотації номінативних засобів та соціальні функції конотацій, які полягають у вираженні солідарності, поваги, насмішки, ворожнечі тощо [17]. Аналіз конотацій номінативних засобів дозволяє краще зрозуміти, як соціальні стосунки між комунікантами впливають на підбір та використання лексичних одиниць у процесі комунікації.

Також зміст соціолінгвістичних досліджень містить інформацію, що застосовується для виявлення та аналізу змін в уживанні слів або виразів у процесі комунікації, що здійснюється в межах різних соціальних груп (вікових, професійних, суспільних, освітніх і под.). Такі дослідження можуть показати, як мова відображає соціальні та історичні зміни в суспільстві і як ці зміни можуть впливати на сприйняття та використання мови [4; 12; 20; 28; 44].

Для подальшого проведення аналізу номінативних засобів у соціолінгвістичному аспекті необхідно розглянути соціолінгвістичні праці, у яких подані дослідження цієї проблематики. Об'єктом для зазначених досліджень були номінативні засоби суржику, номінативні засоби використовувані в ситуаціях білінгвізму, жаргонізми та діалектна лексика.

Суржик – актуальна та неоднозначна тема сучасних соціолінгвістичних досліджень. Суржик визначається мовознавцями як форма українського просторіччя [6], соціолект [43], українсько-російське мішане мовлення [23], напівмовність [7] тощо. Загалом суржик розглядають як елементи двох або кількох мов, об'єднані штучно, без додержання норм літературної мови [31]. Соціолінгвістичний аспект досліджень суржику полягає у аналізі мотивації мовців, які користуються українсько-російським мішаним мовленням. У дослідженнях враховуються історичні та соціальні причини, що призвели до створення та популяризації суржику, такі як: загарбницька політика Російської імперії, маргіналізація української мови, асиміляційна мовна політика Радянського союзу та інші [23]. Незважаючи на неоднозначне ставлення дослідників до статусу, причин використання та впливу суржику на суспільство, більшість вважає суржик негативним явищем [33]. З перспективи соціолінгвістики, мовець, що використовує суржик свідомо обирає лексику, що не відповідає літературній формі слововживання. Така мовленнєва поведінка може бути намаганням пристосуватись до російськомовних співрозмовників шляхом спрощення та адаптації власного мовлення [23].

Частою проблемою соціолінгвістичних досліджень також є білінгвізм. З аспекту соціолінгвістики явище двомовності зазвичай розглядають як процес і результат мовних контактів [3]. Особливо актуальним для соціолінгвістики є питання мови українських діаспор. Багато робіт присвячені аналізу різниці між українською літературною мовою та мовою західних діаспор. Вплив іншомовного середовища проявляється в суттєвих граматичних та лексичних змінах [25] [24]. Однак, дослідники також відзначають зміни у ставленні українців у діаспорах до власного мовлення та до нормативної української мови. Відзначається прагнення національно активних кіл українських діаспор впливати на мовну ситуацію у країні-метрополії в напрямі підвищення соціального статусу національної мови [25]. Дослідники пов'язують етнічну консолідацію

українських діаспор з опозицією до асиміляції, потребою у збереженні своєї етнокультурної та мовної спадщини [10].

Іншим мовним явищем, яке дослідники розглядають в аспекті соціолінгвістики є жаргонізми. Жаргон як соціолект відрізняється від літературної мови специфічною лексикою та вимовою, але позбавлений власної граматики [14]. Жаргонізми – це специфічні слова чи вирази, які використовуються у межах певної соціальної чи професійної групи і мають нормативні відповідники в літературній мові та, відступаючи від неї, змінюють денотативні та конотативні значення номінативних одиниць [8; 29; 44; 45]. В аспекті соціолінгвістики дослідники розглядають причини появи жаргону, його функцію у лінгвістичному просторі та контексти його використання. Жаргонний лексикон передбачає своєрідну картину світу мовця та виражає певну смислову перспективу як концентрат соціокультурного, духовного, психологічного клімату епохи [8; 11; 32; 37]. Хоча жаргонізми зазвичай використовуються у межах певної соціальної групи, дослідники зазначають, що нерідко жаргонізми потрапляють у загальну лексику. Проникнення жаргонної лексики у різноманітні мовні сфери зумовлене передусім істотними суспільно-політичними, економічними, культурними процесами, зміною орієнтирів і цінностей, уподобань мовців тощо [1; 37; 38].

Багато соціолінгвістичних праць присвячені діалектизмам. Діалектизми – номінативні одиниці, які належать до місцевого різновиду мови [31]. Розгляд діалектизмів у соціолінгвістичному аспекті є важливою складовою вивчення мови та її варіантів з точки зору соціальних та культурних аспектів мовного середовища [40]. Основну увагу дослідники приділяють історичним умовам, які посприяли появі діалектизмів, місцю діалектизмів у сучасній українській мові та взаємодії діалектизмів з літературною мовою [9]. Дослідники розглядають діалектизми як варіації номінативних одиниць нормативної лексики та джерело поповнення просторічної лексики [41; 39].

На основі проведеного огляду досліджень номінативних засобів у соціолінгвістичному аспекті можна зробити такі висновки:

- 1) дослідження в галузі номінативних засобів у соціолінгвістичному аспекті є актуальними і важливими, оскільки мова відображає соціокультурні та етнічні аспекти суспільства;
- 2) дослідження номінативних засобів виявляють зміни в мовленні, що пов'язані зі зміною соціального та культурного контексту;
- 3) застосування соціолінгвістичного підходу дозволяє дослідникам аналізувати номінативні засоби для подальшої діагностики певної групи мовців шляхом аналізу їхнього мовлення;
- 4) наявні дослідження не розглядають особливості конотативних значень номінативних одиниць у соціолінгвістичному аспекті.

1.2. Методики дослідження номінативних засобів у соціолінгвістичному аспекті

Оскільки ми не виявили таких досліджень, у яких номінативні засоби розглядалися б власне як засіб діагностики суспільних настроїв, для подальшого виконання нашого дослідження, як і взагалі досліджень подібного аспекту, необхідно розробити методику соціолінгвістичного дослідження конотативної семантики номінативних засобів.

Наше дослідження проводитиметься в аспекті макросоціолінгвістики, тому що ми розглядаємо мовлення громадян України загалом, за тими текстами, які створюються більшістю громадян України.

Наша методика аналізу передбачає систематизовану послідовність певних аналітичних прийомів, за допомогою яких можна розглянути конотативну семантику номінативних засобів у соціолінгвістичному аспекті і зробити висновки про те, як у використанні номінативних засобів відбиваються настрої та оцінки, поширені в суспільстві. Така систематизована послідовність прийомів

представлена в алгоритмі дослідницьких дій, перелік яких з подальшим коментарем подаємо нижче.

**Алгоритм соціолінгвістичного дослідження
конотативної семантики номінативних засобів**

1. Обґрунтувати вибір джерел мовленнєвого матеріалу відповідно до типу і мети дослідження.
2. Застосовуючи прийом суцільного відбору, виявити в текстах з визначених джерел номінативні одиниці, що мають конотативну семантику.
3. Визначити тематичні групи для відібраних номінативних одиниць і розподілити зібраний номінативний матеріал за цими тематичними групами.
4. Застосовуючи компонентний аналіз лексико-семантичної структури номінативних засобів, визначити конотативні семи зібраних номінативних засобів.
5. Типологізувати конотативні семи у межах кожної тематичної групи номінативних засобів.
6. За типами конотативних сем визначити ставлення українського суспільства до денотатів кожної тематичної групи номінативних одиниць.

У наведеному нижче коментарі подаємо деталізовані пояснення щодо виконання кожної дії алгоритму.

Перша дія алгоритму передбачає обґрунтування вибору джерел мовленнєвого матеріалу відповідно до типу і мети дослідження. У роботі розглядаються публікації на тему воєнних новотворів, статті на політичну та воєнну тематику та авторські телеграм і YouTube з інформацією на політичну та воєнну тематику. Такий підбір джерел пояснюємо тим, що вони містять тексти про події з часу повномасштабного вторгнення і можуть містити номінативні засоби, за допомогою яких можливо діагностувати суспільні настрої. Головним критерієм підбору джерел мовленнєвого матеріалу є наявність воєнних неологізмів та номінативних засобів з новими конотативними семами.

Відповідно до другої дії алгоритму, застосовується суцільний відбір. Ми здійснюємо суцільне дослідження текстів з метою виокремлення з них номінативних засобів, які пов'язані з явищами, що виникли під час повномасштабного вторгнення або актуалізувались внаслідок війни. У дослідженні проводитиметься збір воєнних неологізмів та номінативних засобів з новими конотативними семами. При повторенні номінативних одиниць в одному чи різних джерелах, якщо в подальших випадках цей номінативний засіб використовується із тією ж самою семантикою, фіксується лише перша згадка. Якщо ж засіб має різні значення, то ми фіксуємо й наступні використання номінативного засобу. Ті тексти, що підлягають обробці за допомогою суцільного відбору, охоплюють другу половину 2022 – першу половину 2024 років. До відбору залучені додаткові джерела за 2013 - 2015 роки, бо певні воєнні неологізми виникли саме тоді й актуалізувались пізніше.

Третя дія алгоритму передбачає визначення тематичних груп і розподіл зібраного матеріалу за цими тематичними групами, що уможливорює систематизацію матеріалу, бо тематичні групи пов'язані з тими денотатами, які позначаються аналізованими номінативними засобами. Цей етап передбачає розподіл номінативних одиниць за тематикою. Специфіка конотативної семантики аналізованих лексем пов'язана з належністю до певної тематичної групи, тому розподіл на тематичні групи полегшить подальший аналіз номінативних засобів в аспекті оцінки денотатів.

Четверта дія алгоритму передбачає визначення конотативних сем зібраних номінативних засобів, за допомогою компонентного аналізу лексико-семантичної структури номінативних засобів. Компонентний аналіз передбачає визначення структури лексичної семантики відповідно до складу сем і семем. Компонентний аналіз, який застосовується до лексичної семантики, можуть називати семно-семемним аналізом. Семема – мінімальна семантична одиниця двосторонніх мовних знаків – морфем і слів, елементарне лексичне чи

граматичне значення, яке є складовим елементом плану змісту цих одиниць [42]. Семно-семемний аналіз номінативних засобів передбачає визначення як денотативних, так і конотативних складників у структурі лексичного значення номінативних засобів. Тому спираючись на результати такого аналізу, можна визначити конотативні відмінності номінативних засобів тотожних за денотативною семантикою. Наприклад, лексеми *дрон* і *пташка* відповідно до семеми 'безпілотний летальний апарат' мають один і той денотат, але при цьому відрізняються конотативною семантикою. Якщо алолекса *дрон* є конотативно нейтральною, то алолекса *пташка* є конотативно забарвленою.

П'ята дія алгоритму передбачає типологізацію конотативних сем у межах кожної тематичної групи номінативних засобів передбачає визначення груп новотворів за способом деривації, відбір відповідних номінативних одиниць та статистичний аналіз результатів типологізації. Конотативні семи визначаються шляхом порівняння тотожних за денотативною семантикою номінативних засобів, але мають різні конотативні значення. Умовно можна поділити номінативні одиниці на групи з позитивною та негативною конотативною семантикою. До позитивних конотацій належать семи схвальності, захоплення, поваги, пестливості, а до негативних – семи іронії, сарказму, зневаги, приниження.

Шостою дією алгоритму передбачено визначення ставлення українського суспільства до денотатів кожної тематичної групи номінативних одиниць. Ця дія алгоритму необхідна для безпосередньої діагностики суспільних настроїв, що використовують відповідні номінативні одиниці. Тобто, ми визначаємо ставлення суспільства до явищ позамовної дійсності відповідно до типу конотативної семантики номінативних засобів, якими суспільство користується для позначення актуальних явищ.

Аналіз_описаний у цьому розділі_дозволяє зробити проміжні висновки. У результаті аналізу наявних соціолінгвістичних досліджень номінативних засобів,

було виявлено відсутність досліджень, у яких би розглядалися конотативні значення номінативних одиниць у соціолінгвістичному аспекті. Було розроблено методику дослідження лексики як засобу діагностики суспільства. Ця методика визначається діями алгоритму, що передбачають аналіз лексики. Розроблений алгоритм соціолінгвістичного дослідження конотативної семантики номінативних засобів передбачає такі кроки: обґрунтування вибору джерел мовленнєвого матеріалу відповідно до типу і мети дослідження, виявлення в текстах з визначених джерел номінативних одиниць, що мають конотативну семантику, визначення тематичних груп для відібраних номінативних одиниць і розподіл зібраного номінативного матеріалу за цими тематичними групами, визначення конотативних сем зібраних номінативних засобів, типологізація конотативних сем у межах кожної тематичної групи номінативних засобів та визначення ставлення українського суспільства до денотатів кожної тематичної групи номінативних одиниць.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ЛЕКСИКИ ЯК ЗАСОБУ ДІАГНОСТИКИ СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ШИРОКОМАСШТАБНОЇ ФАЗИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

2.1. Методика дослідження лексики як засобу діагностики суспільства

У підрозділі 1.2. було розроблено алгоритм соціолінгвістичного дослідження конотативної семантики номінативних засобів. У цьому алгоритмі представлено схему дій, необхідних для такого дослідження. Повна репрезентація методики дослідження лексики як засобу діагностики суспільства передбачає деталізацію кожної з дій алгоритму.

Перша дія алгоритму полягає у виборі джерел мовленнєвого матеріалу відповідно до типу й мети дослідження. Головним критерієм підбору джерел була наявність у них воєнних новотворів і номінативних одиниць, що набули нових сем внаслідок російського вторгнення. За цим критерієм були відібрані такі телеграм канали: «Віталій Кім / Миколаївська ОДА», «Дмитро Чекалкин», «УНІАН», «ЗЕ зрада», «Фашик Донецький», «БРИГИНЕЦЬ», «Володимир Великий», «Сенкевич Online», «Путч. Русский - нах*й», «Український Наступ|#УкрТг», «Не журналіст», «Новини України», «Реальна Україна», «Анатолій Штефан "Штірліц"», «Николаевский Ванёк», «Березовый сок», «Цензор.НЕТ» (дивіться у списку джерел досліджуваного матеріалу: [10; 25; 78; 35; 82; 5; 13; 65; 61; 75; 46; 48; 62; 1; 47; 4; 86]). Було проаналізовано тексти таких YouTube каналів: «Ragulivna», «Палає», «Чорновіл ВІДВЕРТО» (дивіться у списку джерел досліджуваного матеріалу: [112; 53; 89]).

Як джерела мовленнєвого матеріалу для нашого дослідження було залучено публікації таких новинних сайтів і блогів: «Антикризовий медіа-центр», «Житомир.info», «Хвиля Десни», «#ШОТАМ», «Telegraf», «Mind», «Українське Радіо», «UAinfo», «UkrLine», «Всім.юа», «Патріоти України», «Час-Дій», «Південна правда», «Тверезий погляд», «ASN», «Полтавська Хвиля», «LIGA.net», «Sportanalytic», «Социальная реальность», «24 канал», «Lenta.ua»,

«Mapys News», «УНІАН», «Час», «Коротко про», «PaySpace Magazine», «Viva!», «Суспільне», «depo.ua», «t1.ua», «Майдан», «post.factum», «Народний оглядач», «АрміяInform», «Економічні новини», «УНЦПД», «Волинські новини», «Файно», «Матриця Свободи», «Провсе», «ДрогобичІнфо», «ТСН», «Освіторія», «Україна Неймовірна», «100metrivka», «varosh», «Буг», «Жінка-українка», «УПЦ-КП вікі», «СтопКор», «ГлавКом», «Главред», «Подoliaнин», «Демократична Україна», «Цензор.НЕТ», «Зерно», «Голос Конотопа», «Чорноморські Новини», «informatоr.ua», «Укрінформ», «Суббота +», «Insider Media», «LiveJournal», «5 канал», «Гордон», «dsnews.ua», «Об'єднання добровольців», «Рубрика», «LB.ua», «Znaj.ua», «День», «Вісті Полтавського району», «Варіанти», «Общежитие», «AIN.UA», «Одесский курьер», «Полезная Газета», «Зоря», «New Voice», «gov.ua», «SVOBODA.FM», «Це Дро...Бро! – Drogo bychyna», «ВКУРСІ.КОМ», «Рух», «Конкурент», «За Лаштунками», «I.UA», «hromadske», «З перших уст», «Форпост», «Високий Замок», «Друкарня», «ЗАХІДНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ФРОНТ», «Дубенська міська публічна бібліотека №1», «PRAVDA.cn.ua», «Персонал», «УКРАЇНА LIVE», «Диалог.ua», «ЛіТавиця», «Pressa.net.ua», «DOU», «Кримський Бандерівець». (дивіться у списку джерел досліджуваного матеріалу: [2; 30; 84; 125; 116; 106; 74; 117; 118; 14; 54; 88; 56; 70; 93; 59; 104; 113; 66; 123; 103; 43; 78; 87; 39; 108; 120; 69; 94; 115; 42; 109; 45; 3; 29; 79; 12; 81; 44; 60; 26; 71; 52; 73; 122; 119; 6; 31; 80; 67; 15; 16; 57; 20; 86; 36; 17; 90; 100; 76; 68; 101; 105; 124; 18; 96; 49; 63; 102; 121; 21; 9; 7; 50; 92; 51; 58; 37; 107; 97; 114; 85; 11; 64; 38; 33; 99; 98; 32; 83; 8; 27; 34; 28; 110; 55; 72; 24; 41; 111; 95; 40])

Відбираючи телеграм канали, новинні сайти та блоги як джерела досліджуваного мовленнєвого матеріалу, ми також намагалися врахувати різноманіття політичних і соціальних позицій, поглядів, оцінок, що виявляються в нашому суспільстві.

Для виявленні воєнних новотворів ми також скористалися матеріалами наукових статей, присвячених аналізу цих новотворів, О. С. Деркачової,

Т.О.Горохової та М. І. Бойко, І. І. Шахновської та Л. Т. Загородної (дивіться у списку джерел досліджуваного матеріалу: [19; 22; 23; 92].)

Переважна кількість відібраних джерел містить інформацію за період з другої половини 2022 року до першої половини 2024 року. Також були залучені додаткові джерела за 2013 - 2015 роки, бо ці роки також посприяли творенню воєнних неологізмів, які актуалізувалися пізніше. Однак, ми також залучили джерела за 2016 - 2021 роки, щоб простежити, чи не було перерви у використанні воєнних неологізмів за цей період. За цей час воєнні новотвори почали активно з'являтися не тільки на форумах, але й у статтях та новинах. Це свідчить про зміну мовленнєвої практики суспільства внаслідок появи воєнних неологізмів в українській лексиці.

Для виявлення воєнних новотворів було проведено відбір публікацій з дослідження воєнних новотворів, статей на політичну та воєнну тематику та авторських телеграм і YouTube каналів з інформацією на політичну та воєнну тематику.

До авторських телеграм каналів, що були залучені до аналізу, належать такі: «Віталій Кім / Миколаївська ОДА», «Дмитро Чекалкин», «УНІАН», «ЗЕ зрада», «Фашик Донецький», «БРИГИНЕЦЬ», «Володимир Великий», «Сенкевич Online», «Путч. Русский - нах*й», «Український Наступ|#УкрТг», «Не журналіст», «Новини України», «Реальна Україна», «Анатолій Штефан "Штірліц"», «Николаевский Ванёк», «Березовый сок», «Цензор.НЕТ» (дивіться у списку джерел досліджуваного матеріалу: [10; 25; 78; 35; 82; 5; 13; 65; 61; 75; 46; 48; 62; 1; 47; 4; 86]). Критеріями до відбору телеграм каналів була їхня тематика та чітко виявлена політична позиція авторів. Тематика обраних телеграм каналів охоплює новини з воєнної та політичної сфер України. Ці канали були обрані, тому що вони активно публікують актуальні новини, показуючи українські реалії під час повномасштабної фази російсько-української війни та надаючи власну думку про новини, яка відображається в номінативних засобах, якими

користуються автори. При відборі телеграм каналів ми намагались відібрати якомога різноманітніші джерела. Джерелами досліджуваного матеріалом були телеграм канали, які належать як політичним діячам і новинним сайтам («Віталій Кім / Миколаївська ОДА», «Дмитро Чекалкин», «УНІАН», «БРИГИНЕЦЬ», «Сенкевич Online», «Реальна Україна», «Анатолій Штефан "Штірліц"», «Березовый сок», «Цензор.НЕТ» (дивіться у списку джерел досліджуваного матеріалу: [10; 25; 78; 5; 65; 62; 1; 4; 86])), так і менш відомим або й взагалі невідомим особистостям («Володимир Великий», «Фашик Донецький», «Николаевский Ванёк», «ЗЕ зрада», «Український Наступ|#УкрТг», «Не журналіст», «Новини України» (дивіться у списку джерел досліджуваного матеріалу: [13; 82; 47; 35; 75; 46; 48])). Оскільки автори телеграм каналів мають різні політичні погляди, лексика, яку вони використовують на своїх каналах відрізняється. Наприклад, номінативні одиниці, що використовуються на позначення певних українських політичних діячів мають різні конотації, які залежать від позиції авторів публікацій.

До YouTube каналів, за матеріалами яких проводився відбір досліджуваних номінативних засобів, належать «Ragulivna», «Палає» та «Чорновіл ВІДВЕРТО» (дивіться у списку джерел досліджуваного матеріалу: [112; 53; 89]). Було обрано саме ці канали через те, що на відміну від більшості джерел, особливо статей розміщених на мейнстримних новинних ресурсах, ці Youtube канали є більш нішевими та пропонують актуальну інформацію, що стосується подій та фактів з різних сфер. Так, канали «Ragulivna» і «Палає» переважно пропонують огляд на новини соціокультурного характеру, а «Чорновіл ВІДВЕРТО» присвячений політиці. Кожен канал має різну цільову аудиторію, що додає джерельній базі різноманіття. При відборі відео для аналізу враховувались дата публікації (не пізніше 2022 року), тема відео (війна, політика, політично-соціальна тематика) та тематика каналів (загальний огляд назв опублікованих авторами відео та прочитання описів їхніх каналів).

Друга дія алгоритму передбачає застосування прийому суцільного відбору номінативних одиниць, що мають конотативну семантику, з визначених джерел. Відбір було здійснено двома способами: довільний огляд джерел та пошук за ключовими словами.

Перший спосіб полягає в довільному огляді джерел з новинами про останні події. Відповідно до цього способу, обирались найпопулярніші інформаційні ресурси та платформи і аналізувалися їхні останні на момент відбору джерел публікації. Ми розглядали сайти популярних новинних ресурсів, їхні телеграм канали та телеграм канали відомих українських діячів та політиків. Ми переважно звертали увагу на назви статей та дописів, бо ці назви зазвичай відображали контент тексту. За наявності воєнних новотворів та номінативних одиниць, що мають конотативну семантику, у назві, ми посилались на неї. У випадку з YouTube каналами ми переглядали відео, щоб проаналізувати мовлення авторів цих каналів на наявність воєнних неологізмів.

Другий спосіб відбору джерел це пошук за ключовими словами. Пошук здійснювався за такими ключовими словами: *війна, воєнний, Донбас, Донецьк, Луганськ, майдан, Зеленський, Порошенко, Єрмак, путін, кремль, росія, російський, окупація, окупант, окупований*. Підбір ключових слів полягав у тому, щоб ключові слова охоплювали тему російсько-української війни. До ключових слів також увійшли деякі менш розповсюдженні воєнні неологізми, на які посилалися автори наукових публікацій з дослідження воєнних номінативних одиниць, що мають конотативну семантику. Це було зроблено для перевірки актуальності номінативних одиниць, що були описані у цих працях. Пошукова робота передбачала пошук у телеграм каналах та пошук у генеральному регіональному анотованому корпусі української мови (ГРАКу). Для збору інформації у ГРАКу було використано корпус Ukrainian Web 2022, який містить велику кількість інтернет-джерел з українським доменом за різні роки. Робота з ГРАКом дозволила швидше знайти та зафіксувати воєнні неологізми

безпосередньо з текстів статей та форумів, що значно розширило джерельну базу. Це також дозволило не читати повний текст деяких джерел, а виділити тільки досліджувані номінативні одиниці та приклад їхнього використання.

При відборі номінативних одиниць ми користувались описовим методом. Для обробки текстів з підібраних джерел ми застосовуємо методику суцільного відбору. Суцільний відбір передбачав опрацювання досліджуваних джерел, виокремлення речень, у яких застосовувались номінативні одиниці, які є об'єктом вивчення, та вилучення цих номінативних одиниць. Були опрацьовані назви статей та дописів, тексти статей та дописів, у яких була необхідність більш детального аналізу для виявлення неологізмів, та коментарі, які користувачі залишали під статтями та дописами. Застосування методики суцільного відбору полягала у повному перелічуванні обраних текстів відповідної тематики або прослуховуванні аудіо-матеріалів у повному обсязі. Паралельно з цим ми аналізуємо ці тексти пореченнєво та пофразово з метою виявлення наявності або відсутності воєнних неологізмів у кожному реченні та в кожній фразі. Якщо речення містить якусь потрібну номінативну одиницю, то ми фіксуємо це речення у повному обсязі. Оскільки сучасні тлумачні словники не містять цих номінативних одиниць та не тлумачать їхню семантику, існує необхідність фіксації номінативних одиниць у складі мінімального тексту для подальшого тлумачення семантики цих номінативних одиниць.

У результаті обстеження текстів за допомогою методики суцільного відбору було виявлено більше 200 номінативних одиниць, які ми кваліфікували як воєнні неологізми. До номінативних одиниць ми залучаємо лексеми та сталі й вільні словосполучення, які використовуються для позначення воєнних реалій та пов'язаних з війною явищ. Можливо, це й не повний перелік номінативних одиниць, які були створені за останній досліджуваний період, але він достатній для розв'язання тих завдань, що поставлені в роботі.

При повторному виявленні тієї самої номінативної одиниці в різних джерелах, якщо номінативна одиниця моносемічна, фіксується лише одна її поява. Неологізми як правило є моносемічними, бо вони існують у мовленні нетривалий час і ще не розвинули полісемію. Повторне використання попередньо зафіксованих номінативних одиниць не реєструється також і з тієї причини, що ми не мали на меті визначити частотність використання номінативних новотворів воєнної тематики. Зібрана кількість номінативних одиниць є достатньою для дослідження денотативних та конотативних значень українських воєнних номінативних одиниць, що мають конотативну семантику і використання лексем для діагностики суспільства під час широкмасштабної фази російсько-української війни.

За третім кроком алгоритму визнаємо тематичні групи для відібраних номінативних одиниць і розподіляємо зібраний номінативний матеріал за цими тематичними групами. Оскільки специфіка конотативної семантики воєнних неологізмів пов'язана з належністю до певної тематичної групи, то є потреба розподілити номінативні одиниці за тематикою. Тематичні групи репрезентують основні типи тих явищ, подій, які визначають суспільно-історичну ситуацію в Україні за останні два роки. У процесі аналізу ми визначили, що відібрані номінативні одиниці можна розподілити за такими тематичними групами:

1) назви воєнних дій /подій, спрямованих на громадян України (*дзеркальна тиша, дискотека, нуль, передок, прилетіти, приліт (прихід)*),

2) назви воєнних дій /подій, спрямованих на ворогів (*бавовна, бавовнятко, байрактарити, відкобзонити, демобілізувати, джавелінити, енлоїти, жест доброї волі, задвохсотити, затрьохсотити, йти за російським кораблем, іхтамнєтити, негативний (негативне зростання / спливання, негативний наступ / зліт), негативно (негативно народитися / наступати), піти на добрива, полювання, приміряти пакет, робити рускіх хорошими, стінгерити, українити, хаймарсити, чорнобаїти*),

3) назви українських воїнів, загальні назви українців (*бандерівець* (*бендерівець*), *кіберкозаки*, *кіберпартизани*, *кіборги*, *котики*, *повітряник*, *укри*),

4) назви ворогів (*асвабадитель*, *бандероль*, *вагнеровці*, *ванька*, *вата*, *ватник*, *зелені чоловічки*, *іхтамнет*, *кадірівці*, *лаптегогий*, *моЗковит*, *мобік*, *москволота*, *московська орда*, *орк*, *орчення*, *орчиха*, *потерьнет*, *пропагандон*, *путлеровець*, *рашист*, *рашинофіцірен*, *русня*, *русо-нацисто*, *рюзкі*, *свинособаки*, *терорашист*, *тік-ток війська*, *узкій*, *україножер*, *хороші рускі*, *чмобік*, *чмоня*, *z-окупанти*, *z-патріот*, *z-пропагандист*),

5) назви військової техніки, озброєння, спорядження ЗСУ (*бандеромобіль*, *бандеросмузі*, *калашмат*, *мультик*, *очі*, *педалі*, *пестухорез*, *піксель*, *пташка*, *русоріз*, *термуха*, *шайтан-труба*),

6) назви військової техніки окупантів (*аналоговнет*, *балалайка*, *бледіна*, *блохоліт*, *Град*, *люстра*, *мопед*, *оркомобіль*, *пестух*, *шлюхед*, *z-трофеї*),

7) назви реалій життя в Україні (*байрактарицина*, *бдсм*, *гуманітарка*, *гумдопомога*, *донат*, *донатити*, *зомбі-марафон*, *зрадофільство*, *ІПСО*, *клоунократія*, *тероборона*, *тракторні війська*, *ТрО*, *чисте небо*, *чотирилапе військо*),

8) назви громадян України, які поводяться певним способом, та особливостей їхньої поведінки (*вкраїнчик*, *дебахнуло*, *дебахнулько*, *експерди*, *завести трактора*, *зелебоба*, *мамкувати*, *мудрий на́рід*, *наволонтерити*),

9) назви реалій життя на росії (*виття на болотах*, *від'ємний (наступ)*, *звастика*, *клептократія*, *літакопад*, *міністерство вбивств*, *могілізація*, *могілізувати*, *нахрюк*, *окупендум*, *перегрупування*, *псевдореферендум*, *путлерюгенд*, *путлернет*, *рашизм*, *руzzкій мір*, *СВО*, *термоточка*, *толстоєвський*, *тристаграм*, *хлопок*, *чмобити*),

10) назви росії (*болота (на болотах)*, *ерефія*, *запоребрик*, *кацапія*, *кацапстан*, *лаптестан*, *мацква*, *мокишанські болота*, *мордор*, *москвостан* (*мацквастан*), *наддержава*, *рашастан*, *rossія*, *rozzія*, *терораша*),

11) назви колабораціоністів (*апазіціанери, бамбасята, ватнорилий, гауляйтер, державовбивця, ждун, ждуніха, зрадойоб, кремлебот, майданарбайтер, сепар, тітушки*)

12) назви поведінки політичних діячів, що пов'язана з війною в Україні (*байденкувати, ердоганити, кадирити, кімити, макронити, шойгувати*),

13) назви політичних діячів, які впливають на війну (*Безмозгла, блазень, боброїдка, боневтік, бульбафюрер, бункерний, Джонсонюк, жаба, ЗеДуче, зелень (зелені), зепрезидент, Ленка, Макарон, няш-мяш, пресалкаше, пуйло, путлер, сумний кінь*),

14) меми (*база, базований, бамбілі бамбас, бандерофобія, батальйон Монако/Відень, бойові комарі, затридні, кримнаш, не на часі, немає сечі терпіти ці пекельні борошна, паляниця, хоть поржом*).

Четвертим кроком алгоритму передбачено здійснення компонентного аналізу лексико-семантичної структури номінативних засобів. Застосовуючи компонентний аналіз лексико-семантичної структури номінативних засобів, можна визначити наявність конотативних сем у складі лексико-семантичної структури зібраних номінативних засобів.

Наступний абзац буде присвячено розгляду визначення компонентного аналізу. Загальновизнане розуміння компонентного аналізу подано у визначенні М.П.Кочергана: «Компонентний аналіз – система прийомів лінгвістичного вивчення значень слів, суть якої полягає в розщепленні значення слова на складові компоненти, які називають семами, семантичними множниками і, зрідка, маркерами» [19]. Це визначення є найбільш поширеним, бо воно систематизує основні властивості компонентного аналізу. Головна відмінність інших визначень компонентного аналізу полягає у кваліфікації компонентного аналізу як методу або як методики [13; 19; 34]. Проаналізувавши роботи присвячені компонентному аналізу, можемо дійти висновків, що компонентний аналіз має такі процедурні складники: опис семантичних компонентів

номінативних одиниць, аналіз семем і сем номінативних одиниць, зіставлення номінативних одиниць з іншими номінативними одиницями, які мають семантичну спільність з ними [13; 82; 47; 35; 75; 46; 48].

Оскільки компонентним аналізом передбачено визначення й аналіз таких семантичних складників номінативних одиниць, як семеми і семи, маємо надати визначення для цих складників семантичної структури номінативних засобів. Найбільш об'єктивне формулювання визначення семеми пропонує М.П. Кочерган: «формально-змістова лексична одиниця, яка є реалізацією лексеми у процесі мовлення». Це визначення було сформульовано в «Українська мова: енциклопедія» [42]. Таке саме визначення М.П.Кочерган надає в інших працях [19; 18]. Тотожне за змістом визначення також пропонують інші дослідники й науковці [5; 34]. Пропонуються й відмінні за змістом визначення семеми, наприклад у підручнику «Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика», у розділі дев'ять, семему визначають, як «семантичну структуру, що виражає певні змістові відношення між семами, які репрезентують властивості й ознаки об'єктів» [36]. Останньому визначенню семеми властиві певні суперечності, зокрема відсутня характеристика семеми як однопланової одиниці змісту, їй приписуються невласиві ознаки та функції і т.п., але ми відмовляємося від таких суперечливих визначень і надалі орієнтуємося на об'єктивне визначення, запропоноване М.П.Кочерганом. При роботі з семами також орієнтуємося на формулювання М.П.Кочергана, подане в «Українська мова: енциклопедія»: «мінімальна семантична одиниця двосторонніх мовних знаків – морфем і слів, елементарне лексичне чи граматичне значення, яке є складовим елементом плану змісту номінативних одиниць» [42]. Змістових відмінностей у різних визначеннях семи не спостерігається [34; 13; 16].

Саме на використання таких одиниць, як сема й семема, спираються дії запропонованого алгоритму компонентного аналізу. Алгоритм має містити послідовність дій, що дозволить визначити семно-семемну структуру плану

змісту номінативних одиниць. Алгоритм буде створено на основі вже наявних праць та досліджень, у яких проводився компонентний аналіз семантики певних номінативних одиниць та концептів [46; 34; 16; 15]. У нашому алгоритмі, як і в інших працях, у яких розглядається прийом компонентного аналізу, буде передбачено визначення сем і семем у структурі лексичного значення номінативної одиниці. З цих розробок також беремо те, що семи, які виявляються в структурі лексичного значення номінативної одиниці, підлягатимуть класифікації на конотативні й денотативні та інтегральні й диференційні. На основі тих пропозицій, які було подано в наявних роботах, ми розробили такий алгоритм:

**Алгоритм компонентного аналізу номінативних одиниць
з конотативною семантикою**

1. Визначаємо семемну структуру аналізованої номінативної одиниці. Якщо номінативна одиниця є неологізмом, то формулюємо визначення для кожної семеми, спираючись на текст, що містить відповідну номінативну одиницю. Якщо номінативна одиниця не є неологізмом, перевіряємо тлумачний словник на наявність відповідної семеми.
2. Підбираємо ті номінативні одиниці, які мають спільну семему з аналізованою номінативною одиницею.
3. Визначаємо спільний семантичний складник (інтегральну сему).
4. Визначаємо диференційні семи аналізованої номінативної одиниці та лексем, що мають спільну семему з нею, пов'язані з різними ознаками денотатів.
5. Порівнюємо ті номінативні одиниці, які мають спільну семему, за спільним набором сем.
6. Визначаємо, чи є аналізована номінативна одиниця морфемно похідною.
7. - Якщо номінативна одиниця є морфемно похідною, аналізуємо які конотативні семи номінативна одиниця могла отримати від твірних слів.

- Якщо номінативна одиниця не є морфемно похідною, виявляємо конотативні семи тільки за порівнянням конотативних сем номінативної одиниці та лексем.

По-перше, необхідно визначити семемну структуру номінативних одиниць. Для цього ми маємо визначити, чи є номінативна одиниця неологізмом. Якщо номінативна одиниця, яку ми аналізуємо, є неологізмом, то формулюємо визначення для кожної семеми, спираючись на текст, який містить цей неологізм. Якщо номінативна одиниця не є новотвором, перевіряємо її лексичну семантику у тлумачному словнику. За наявності необхідної нам семеми, вилучаємо лексичне значення, подане у словнику, для подальшого аналізу. За відсутності необхідної нам семеми, формулюємо визначення для кожної семеми номінативної одиниці, спираючись на текст, що містить цю номінативну одиницю. По-друге, спираючись на семемну структуру номінативної одиниці, добираємо наявні в словниковому запасі мови ті лексеми, які мають спільну з аналізованою номінативною одиницею семему. У процесі послуговуємось тлумачним словником. Третій крок алгоритму передбачає визначення інтегральної семи, тобто визначення спільного для підібраних лексем та для аналізованої номінативної одиниці семантичний складник. Визначення інтегральної семи дозволить почати аналіз семної структури номінативних одиниць. Четвертим кроком алгоритму є визначення диференційних сем аналізованої номінативної одиниці та лексем, що мають спільну семему з нею. Використовуючи інформацію про інтегральну та диференційні семи, ми порівняємо ті номінативні одиниці, які мають спільну семему, зі спільним набором сем. Щоб продовжити аналіз треба визначити, чи є номінативна одиниця морфемно похідною, тому це буде п'ятим етапом алгоритму. Якщо слово є морфемно похідим, то ми маємо проаналізувати, які конотативні семи слово могло отримати від твірних слів. Якщо слово не є морфемно похідим, виявляємо конотативні семи тільки за порівнянням конотативних сем номінативної одиниці

та лексем, що мають абсолютно тотожну семну структуру спільної семми. Таким чином, ми зможемо порівняти семи номінативних одиниць і лексем, що мають спільну семему з ними, та визначити елементи лексико-семантичної структури номінативних одиниць з конотативною семантикою, що надають їм конотативного забарвлення. .

Проаналізуємо кілька номінативних одиниць за етапами алгоритму. Почнемо з розгляду номінативної одиниці *шлюхед*. Номінативна одиниця є неологізмом, тому дамо їй визначення самостійно. Проаналізувавши тексти з цією номінативною одиницею, описуємо лексичне значення номінативної одиниці *шлюхед* – 'іранський дрон-камікадзе'. Підберемо лексеми, що мають спільну семему з номінативною одиницею *шлюхед*: *шахед*, *дрон*. Визначаємо інтегральну сему – військовий безпілотний літальний апарат. При порівнянні сем номінативних одиниць виявляємо, що якщо об'єднати номінативні одиниці за інтегральною семою і взяти до уваги асоціативне походження слова *шахед* (перс., терорист-смертник), можемо сказати, що номінативні одиниці *шахед* і *шлюхед* мають спільні семи терористичності та агресивності. Отже, виявляємо такі диференційні семи – виключно військове призначення (*шахед*, *шлюхед*), іранське виробництво (*шахед*, *шлюхед*), сема терористичності (*шахед*, *шлюхед*). Номінативна одиниця *шлюхед* є похідною і має твірну основу лексеми *шлюха*. Оскільки номінативна одиниця містить корінь вульгаризму *шлюха*, визначаємо додаткову конотативну сему зниженості та презирства.

Розглянемо номінативну одиницю *прихід*. Номінативна одиниця не є неологізмом, тому використаємо тлумачний словник для пошуку необхідної нам семми [30]. Тлумачний словник подає такі лексичні значення номінативної одиниці *прихід*: 'дія за значенням приходити', '(заст.) прибуток', '(діал.) вхід'. Необхідної семми у словнику немає, тому надаємо лексичне значення самостійно: 'влучання ворожої техніки по цілям'. Добираємо лексеми зі спільною семемою: *влучання*, *попадання*, *потрапляння*. Інтегральна сема – кидаючи щось

або стріляючи, досягати цілі. Розглянемо диференційні семи номінативних одиниць: сема спрямування (влучання – у кого, у що; *попадання* – у кого, у що; *потрапляння* – куди, у кого, у що, чим; *прихід* – куди, у що), сема дії (досягання цілі при киданні/спрямуванні/просуванні/стрілянні). Відібрані лексеми мають переважно спільні семи: зброя, ураження, небезпека, негативні наслідки. Номінативна одиниця *прихід* не є морфемно похідною, тому визначаємо конотативну сему без морфемного аналізу. Номінативна одиниця *прихід* має конотативну сему розмовності, звичності та зневаги до небезпеки.

Лексема *могілізувати* – неологізм. Опишемо її лексичне значення: 'призов на військову службу'. Відбираємо лексеми зі спільною семемою: *мобілізувати*, *призивати*, *рекрутувати*, *вербувати*. Визначаємо інтегральну сему – військова служба. Визначаємо диференційні семи: сема обов'язку (*мобілізувати*, *призивати*), сема примусу (*рекрутувати*, *могілізувати*, *вербувати*), сема законності (*мобілізувати*, *призивати*), сема негайності (*мобілізувати*, *могілізувати*). Розглянемо спільні семи: військо, армія, служба, небезпека. Номінативна одиниця *могілізувати* є морфемно похідною. Номінативна одиниця *могілізувати* має твірну основу слова *могила*, завдяки цьому передається сема наслідку дії та конотативна сема трагічності.

Номінативна одиниця *байрактарити* – неологізм. Лексичне значення *байрактарити* – 'нищити ворога'. Відбираємо лексеми зі спільною семемою: *знищувати*, *вбивати*, *ліквідувати*, *руйнувати*. У цьому випадку інтегральною семою є сема припинення існування. Визначаємо диференційні семи: сема націленості (*ліквідувати*, *байрактарити*), сема направленості на неживий об'єкт (*знищувати*, *ліквідувати*, *байрактарити*, *руйнувати*), сема направленості на живий об'єкт (*знищувати*, *вбивати*, *ліквідувати*). Номінативні одиниці містять такі спільні семи: призведення до загибелі, фізичне знищення. Номінативна одиниця *байрактарити* є морфемно похідною. Вона має твірну основу лексеми *байрактар*, лексема денотує військовий безпілотний літальний апарат, який

наразі використовується українськими військовими. Номінативна одиниця *байрактар* має конотативну сему успіху та досягнення мети.

Розглянемо номінативну одиницю *аналоговнєт*. Номінативна одиниця є неологізмом і використовується на позначення чогось, винайденого на росій. Добираємо лексеми зі спільною семемою: *винахід, інновація, видумка*. Інтегральна сема – новітні технології. Визначаємо диференційні семи: сема явища (*інновація, аналоговнєт, видумка*), сема предмету (*винахід, аналоговнєт, видумка*), сема невідповідності дійсності (*аналоговнєт, видумка*). Визначаємо спільні семи: сема нововведення, сема новизни, сема унікальності. Номінативна одиниця *аналоговнєт* виділяється з-поміж більшості відібраних номінативних одиниць лексико-синтаксичним способом творення і походить від російського 'аналогов нет'. Номінативна одиниця *аналоговнєт* має сему іронії та зневаги.

2.2. Воєнні українські новотвори у соціолінгвістичному аспекті

2.2.1. Причини виникнення українських воєнних новотворів

Щоб проаналізувати новотвори в соціолінгвістичному аспекті, необхідно визначити причини їхньої появи в українській лексиці. Причини виникнення неологізмів визначалися різними лінгвістами, й основними причинами є такі:

- 1) необхідність назвати нові предмети, поняття, явища, ознаки, дії, стани;
- 2) бажання дати предмету чи явищу емоційно-експресивну, образну назву;
- 3) бажання очистити мову від запозичень;
- 4) потреба замінити наявну назву денотата коротшою назвою.

[27; 21; 35; 5]

Поява воєнних неологізмів спричинена бажанням дати предмету чи явищу емоційно-експресивну, образну назву та бажанням дати денотатам оцінну конотацію.

Оскільки війна значно вплинула й на емоційний стан українців, з'явилась потреба в більш експресивних номінативних одиницях, так з'явилися неологізми,

що позначають вже існуючі денотати, але при цьому надають їм конотативного забарвлення. Така зміна в лексиці суспільства пов'язана з тим, що денотативних номінативних одиниць стали частиною буденного життя українців і закріпили певне емоційне враження. Наприклад, номінативні одиниці *могілізація*, *мобік*, *орк*, *пєтух* і т.п. використовуються на позначення денотатів, що вже мали певні конотативно нейтральні назви (*могілізація* – мобілізація, *мобік* – мобілізований, *орк* – російський військовий, окупант, *пєтух* - ракета), але серед українців активно використовують саме конотативно забарвлені назви цих денотатів, бо це дозволяє українському суспільству реалізувати потребу в емоційній експресії.

Воєнні новотвори також дозволяють мовцям виразити оцінку того чи іншого предмета або явища. Використовуючи лише одну номінативну одиницю, мовець може виразити свою прихильність чи неприязнь до тих чи інших денотатів і виразити власну позицію. Конотації схвалення, зневаги, іронії, ненависті і т.п. дозволяють мовцям виражати свою громадську думку.

Отже, нові реалії суттєво змінили сприйняття українцями певних явищ, предметів, політичних діячів і т.п. Ці зміни посприяли яскравій конотативній семантиці переважної більшості новотворів, адже для українців стало актуальним бажання висловлювати власну політичну позицію, використовуючи нову лексику. Воєнні неологізми було створено для експресивного позначення денотатів, що з'явилися через війну, і для надання емоційного забарвлення назвам явищ, які існували до повномасштабного вторгнення, але актуалізувались пізніше. Незважаючи на те, що деякі воєнні новотвори можна замінити іншими номінативними одиницями, їхня конотативна семантика вирізняє воєнні неологізми поміж термінів, що використовуються на позначення тих самих денотатів.

2.2.2. Денотативні та конотативні значення воєнних неологізмів

Оскільки ми описали методику роботи з номінативними одиницями, переходимо до аналізу кожної відібраної номінативної одиниці. Для цього необхідно систематизувати та описати денотативні та конотативні значення номінативних засобів. Денотативні значення виявляться в розподілі номінативних засобів на лексико-тематичні групи. Завдяки такому розподілу ми також зможемо виявити конотативні семи номінативних одиниць. Номінативні одиниці, розподілені на лексико-семантичні групи, проаналізовано за алгоритмом компонентного аналізу, описаного в попередньому розділі. Результати цього аналізу в узагальненому вигляді буде подано у вигляді таблиць.

У результаті класифікації номінативних одиниць було виявлено такі лексико-тематичні групи: «назви реалій життя під час війни» (37 номінативних одиниць), «назви ворогів» (36 номінативних одиниць), «назви воєнних дій /подій» (28 номінативних одиниць), «назви військової техніки, озброєння, спорядження» (23 номінативних одиниць), «назви політичних діячів, які впливають на російсько-українську війну» (18 номінативних одиниць), «назви росії» (15 номінативних одиниць), «назви колабораціоністів» (12 номінативних одиниць), «меми» (12 номінативних одиниць), «назви громадян України, які поведуться певним способом, та особливостей їхньої поведінки» (8 номінативних одиниць), «назви громадян України» (7 номінативних одиниць), «назви поведінки політичних діячів, що пов'язана з війною в Україні» (6 номінативних одиниць). Ці групи номінативних одиниць поділяємо на підгрупи для того, щоб прослідкувати за зв'язком конотативних сем номінативних одиниць та тематичними підгрупами, до яких належать ці номінативні одиниці. Лексико-тематична група «назви воєнних дій /подій» поділяється на дві підгрупи: «дії /події, спрямовані на громадян України», дії /події спрямовані на ворогів». Група «назви громадян України» поділяється на «назви українських воїнів» та «загальні назви українців, українських цивільних». Група «назви ворогів» поділяється на

підгрупи «назви військових росіян» та «загальні назви росіян, цивільних росіян». Лексико-тематична група «назви військової техніки, озброєння, спорядження» поділяється на підгрупи «назви військової техніки, озброєння, спорядження ЗСУ» та «назви військової техніки росіян». Лексико-тематична група «назви реалій життя під час війни» поділяється на підгрупи «назви реалій життя в Україні» та «назви реалій життя на росії». Група «назви політичних діячів» поділяється на підгрупи «назви українських політичних діячів», «назви російських політичних діячів» та «назви західних політичних діячів». (Розподіл і характеристика номінативних засобів за лексико-тематичними групами подається у таблицях 2.1. – 2.11.)

Таблиця 2.1.

Лексико-тематична група «назви реалій життя під час війни»

Назви реалій життя в Україні				
Аналізована номінативна одиниця	Визначення семми, за якою здійснюється аналіз	Номінативні засоби зі спільною семмою	Наявність (+) / відсутність (–) конотативних сем у складі семми аналізованої номінативної одиниці	Визначення виявлених конотативних сем
байрактарщина	'паразитування на темах і мемах сучасної російсько-української війни з метою особистих вигод'	-	+	'зневажливість'

бдсм	'Телевізійна служба новин'	-	+	'зневажливість'
гуманітарка	'гуманітарна допомога'	допомога, благодійність	+	'буденність'
гумдопомога	'гуманітарна допомога'	допомога, благодійність	+	'буденність'
донат	'благодійний внесок'	благодійність, допомога, внесок	-	-
донатити	'вносити гроші на благодійність'	віддавати, дарувати, жертвувати	-	-
зомбі-марафон	'телемарафон Єдині новини'	-	+	'зневажливість'
зрадофільство	'пошук та розповсюдження негативних новин про українців'	-	+	'висміювання'
ІПСО	'сплановані дії з передачі конкретної інформації до суспільства з метою впливу на його мислення'	дезінформація, пропаганда, лобіювання	-	-
клоунократія	'український різновид популізму'	популізм	+	'зневажливість'
тероборона	'територіальна оборона'	оборона, захист	+	'буденність'
тракторні війська	'звичайні цивільні, які знаходять несподіваний спосіб завадити ворогу'	цивільні, військові	+	'жартівливість'
ТрО	'територіальна оборона'	оборона, захист	+	'буденність'

чисте небо	'відбій повітряної тривоги'	спокій, тиша, мир	+	'буденність'
чотирилапе військо	'треновані тварини, яких використовують ЗСУ'	тварини	+	'ласкавість'
Назви реалій життя на росії				
Аналізована номінативна одиниця	Визначення семми, за якою здійснюється аналіз	Номінативні засоби зі спільною семмою	Наявність (+) / відсутність (-) конотативних сем у складі семми аналізованої номінативної одиниці	Визначення виявлених конотативних сем
життя на болотах	'скарги та реакції росіян на події у світі та в росії'	скарги, ниття, реакція	+	'висміювання'
від'ємний (наступ)	'смерть російських окупантів'	смерть, загибель, втрата	+	'іронічна зневажливість'
звастика	'рашистська символіка'	свастика	+	'зневажливість'
клептократія	'російський режим'	-	+	'презирство'
літакопад	'падіння російських літаків на території росії'	аварія, інцидент, випадок	+	'зловтіха'
міністерство вбивств	'міністерство оборони росії'	-	+	'презирство'

могилізація	'мобілізація на росії'	мобілізація, призов, рекрутування	+	'трагізм'
могилізувати	'мобілізувати'	мобілізувати, призивати, рекрутувати	+	'трагізм'
нахрюк	'російський фейк'	брехня, дезінформація, наклеп	+	'зневажливість'
окупендум	'референдум на окупованих територіях України'	голосування, референдум, опит	+	'іронічна зневажливість'
перегрупування	'відступ російських військ'	відхід, втеча	+	'іронічна зневажливість'
псевдореферендум	'референдум на окупованих територіях України'	голосування, референдум, опит	+	'зневажливість'
путлерюгенд	'російська військово-патріотична організація "Юнармия"'	-	+	'зневажливість'
путлернет	'суверенний Інтернет, який росія намагається створити як альтернативу глобальному Інтернету; російський сегмент Інтернету'	-	+	'висміювання'
рашизм	'російська шовіністична ідеологія'	шовінізм, фашизм	+	'зневажливість'
руzzкій мір	'російська шовіністична ідеологія'	шовінізм, фашизм	+	'зневажливість'

СВО	'назва російсько-української війни, яку використовують росіяни'	війна, окупація, напад, вторгнення	-	-
термоточка	'пожежа на росії'	пожежа, підпал,	+	'іронічна зневажливість'
толстоевський	'збірна назва російських письменників-класиків'	автор, письменник, митець	+	'зневажливість'
тристаграм	'автономна російська соцмережа, що прийшла на заміну соцмережі Інстаграм'	-	+	'іронічна зневажливість'
хлопок	'вибух у росії'	вибух, детонація, розрив, спалах	+	'іронія'
чмобити	'мобілізувати'	мобілізувати, призивати, рекрутувати	+	'зневажливість'

У результаті аналізу номінативних одиниць лексико-тематичної групи «назви реалій життя під час війни» виявлено такі конотативні семи: 'зневажливість', 'буденність', 'висміювання', 'жартівливість', 'ласкавість', 'іронічна зневажливість', 'презирство', 'зловтіха', 'трагізм', 'іронія'. За частотністю переважає сема зневажливості (трапляється в 12 номінативних одиницях). Меншими є вияви решти конотативних сем: 'буденність' (трапляється в 5 номінативних одиницях), 'іронічна зневажливість' (трапляється в 5 номінативних одиницях), 'висміювання' (трапляється в 3 номінативних одиницях), 'трагізм' (трапляється в 2 номінативних одиницях), 'презирство' (трапляється в 2 номінативних одиницях), 'жартівливість' (трапляється в 1 номінативній одиниці),

'ласкавість' (трапляється в 1 номінативній одиниці), 'іронія' (трапляється в 1 номінативній одиниці), 'зловтіха' (трапляється в 1 номінативній одиниці).

Таблиця 2.2.

Лексико-тематична група «назви ворогів»

Назви російських військових				
Аналізована номінативна одиниця	Визначення семими, за якою здійснюється аналіз	Номінативні засоби зі спільною семімою	Наявність (+) / відсутність (–) конотативних сем у складі семімої аналізованої номінативної одиниці	Визначення виявлених конотативних сем
асвабадитель	'російський окупант'	військовий, армієць, військовослужбовець, окупант, загарбник, поневолювач	+	'іронічна зневажливість'
бандероль	'мертвий ворог'	труп, мертвяк, останки	+	'зловтіха'
вагнеровці	'російські військові найманці'	військові, армійці, військовослужбовці, найманці, наймити	+	'презирство'
ванька	'російський окупант'	військовий, армієць, військовослужбовець, окупант, загарбник, поневолювач	+	'висміювання'
зелені чоловічки	'російська приватна армія'	військові, армійці, військовослужбовці, найманці, наймити	+	'зневажливість'

іхтамнет	'російський окупант'	військовий, армієць, військовослужбовець, окупант, загарбник, поневолювач	+	'іронічна зневажливість'
кадирівці	'військові Рамзана Кадірова, які беруть участь в окупації України'	військові, армійці, військовослужбовці, найманці, наймити	+	'зневажливість'
мобік	'нещодавно мобілізований, не підготовлений до бойових дій російський окупант'	мобілізований, рекрут, військовий, армієць, військовослужбовець	+	'зневажливість'
московська орда	'російське військо'	військові, армійці, військовослужбовці, окупанти, загарбники, поневолювачі	+	'презирлива ненависть'
орк	'російський окупант'	військовий, армієць, військовослужбовець, окупант, загарбник, поневолювач	+	'зневажливість'
орчення	'молодий російський військовий'	військовий, армієць, військовослужбовець, окупант, загарбник, поневолювач	+	'зневажливість'
потерьнет	'мертвий ворог'	труп, мертвяк, останки	+	'іронічна зневажливість'
рашист	'російський окупант'	військовий, армієць, військовослужбовець, окупант, загарбник, поневолювач	+	'зневажливість'

рашнофі- цірен	'російські окупанти'	військовий, армі- єць, військовослу- жбовець, окупант, загарбник, поневолювач	+	'висміювання'
русо- нацисто	'російські окупанти'	військові, армійці, військовослужбов ці, окупанти, зага- рбники, поневолювачі	+	'зневажли- вість'
свиносо- баки	'російські окупанти'	військові, армійці, військовослужбов ці, окупанти, загарбники, поневолювачі	+	'висміювання'
терора- шист	'російський окупант'	військовий, армі- єць, військовослу- жбовець, окупант, загарбник, поневолювач	+	'презирлива ненависть'
чмобік	'мобілізовані й росіянин'	мобілізований, ре- крут, військовий, армієць, військово- службовець	+	'зневажли- вість'
чмоня	'російський війсь- ковополоне- ний'	мобілізований, рекрут, військовий, ар- мієць, військовос- лужбовець	+	'зневажли- вість'
z-окупанти	'російські окупанти'	військові, армійці, військовослужбов ці, окупанти, зага- рбники, понево- лювачі	+	'зневажливність' ,

Загальні назви росіян, назви цивільних росіян				
Аналізована номіна-тивна одиниця	Визначення семми, за якою здійснюється аналіз	Номінативні засоби зі спільною семмою	Наявність (+) / відсутність (-) конотативних сем у складі семми аналізованої номінативної одиниці	Визначення виявлених конотативних сем
вата	'назва людей з пострадянськими, проросійськими поглядами'	-	+	'зневажливість'
ватник	'людина з пострадянськими, проросійським поглядами'	-	+	'зневажливість'
лаптенюг	'росіянин'	росіянин, московит	+	'зневажливість'
моЗковит	'українські ІТ-спеціалісти, які донесуть необхідну інформацію, борються з російською пропагандою і т.п.'	росіянин, московит	+	'зневажливість'
москволота	'росіянин'	росіянин, московит	+	'презирлива ненависть'
орчиха	'жінка російського військового'	жінка, дружина	+	'зневажливість'
пропагандон	'російський або проросійський пропагандист'	пропагандист, агітатор, популяризатор, лобіст	+	'зневажливість'

путлеровець	'прихильник путіна'	прибічник, фа- натик, прихильник	+	'зневажли- вість'
русня	'росіяни'	росіяни, московити	+	'зневажли- вість'
рюзкі	'росіяни'	росіяни, московити	+	'висміювання'
тік-ток вій- ська	'російські про- пагандисти, які використову- ють соціальні мережі для поширення дезінформації'	пропагандисти , агітатори, попу- ляризатори, лобісти	+	'висміювання'
узкій	'росіянин'	росіянин, мос- ковит	+	'висміювання'
україножер	'той, хто нена- видить все ук- раїнське й на- магається його знищити'	українофоб, шовініст	+	'презирлива ненависть'
хороші рускі	'російські лібе- ральні опозиці- онери'	опозиціонер, інодумець, ди- сидент	+	'іронічна зне- важливість'
z-патріот	'росіянин, який підтримує вій- ну'	росіянин, мос- ковит, шові- ніст, україно- фоб	+	'зневажливість '
z- пропагандис- т	'проросійський пропагандист'	пропагандист, агітатор, попу- ляризатор, ло- біст	+	'зневажливість '

У результаті аналізу номінативних одиниць лексико-тематичної групи «назви ворогів» виявлено такі конотативні семи: 'зневажливість', 'висміювання', 'іронічна зневажливість', 'презирство', 'зловтіха', 'презирлива ненависть'. За частотністю переважає сема зневажливості (трапляється в 20 номінативних одиницях). Меншими є вияви решти конотативних сем: 'висміювання'

(трапляється в 6 номінативних одиницях), 'іронічна зневажливість' (трапляється в 4 номінативних одиницях), 'презирлива ненависть' (трапляється в 4 номінативних одиницях), 'презирство' (трапляється в 1 номінативній одиниці), 'зловтіха' (трапляється в 1 номінативній одиниці).

Таблиця 2.3.

Лексико-тематична група «назви воєнних дій /подій»

Назви дій /подій, спрямованих на громадян України				
Аналізована номінативна одиниця	Визначення семми, за якою здійснюється аналіз	Номінативні засоби зі спільною семмою	Наявність (+) / відсутність (-) конотативних сем у складі семми аналізованої номінативної одиниці	Визначення виявлених конотативних сем
дзеркальна тиша	'активні бойові дії на території України'	бойові дії, бій, боротьба, баталія	+	'іронія'
дискотека	'активні бойові дії на території України'	бойові дії, бій, боротьба, баталія	+	'іронія'
нуль	'перша лінія розмежування'	прямі бойові дії, лінія фронту	+	'буденність'
передок	'перша лінія оборони'	розмежування, передова	+	'буденність'
прилетіти	'влучити по українській інфраструктурі'	влучити, покласти, потрапити	+	'буденність'
приліт (прихід)	'влучання ворожої техніки по цілям'	влучання, попадання, потрапляння	+	'буденність'

Назви дій /подій, спрямованих на ворогів				
Аналізована номінативна одиниця	Визначення семеми, за якою здійснюється аналіз	Номінативні засоби зі спільною семемою	Наявність (+) / відсутність (-) конотативних сем у складі семеми аналізованої номінативної одиниці	Визначення виявлених конотативних сем
бавовна	'вибух у росії або на окупованих росією територіях'	вибух, детонація, розрив, спалах	+	'іронія'
бавовнятко	'міфічна істота, яка палить бази російських окупантів'	вибух, детонація, розрив, спалах	+	'жартівливість'
байрактарити	'знищити ворога за допомогою байракта'	знищувати, вбивати, умирати, ліквідувати	+	'розмовність '
відкобзонити	'знищити, вбити ворогів'	знищити, вбити, ліквідувати	+	'задоволеність результатом '
демобілізувати	'довести ворога до повного знищення'	знищувати, вбивати, умирати, ліквідувати	+	'задоволеність результатом'
джавелінити	'знищити ворога за допомогою джавеліна'	знищувати, вбивати, умирати, ліквідувати	+	'розмовність'
енлоїти	'знищити ворога за допомогою NLAW'	знищувати, вбивати, умирати, ліквідувати	+	'розмовність'
жест доброї волі	'відступ російських військ'	відхід, втеча	+	'іронічна зневажливість'

задвохсотити	'нищити во-рога'	знищувати, вбивати, умертвляти, ліквідувати	+	'задоволеність результатом'
затрьохсотити	'нищити во-рога'	знищувати, вбивати, умертвляти, ліквідувати	+	'задоволеність результатом'
йти за російським кораблем	'зазнати поразки'	-	+	'зневажливість'
іхтамнетити	'нищити во-рога'	знищувати, вбивати, умертвляти, ліквідувати	+	'іронічна зневажливість'
негативний (негативне зростання / спливання негативний наступ / зліт)	'відступ російських військ'	відхід, втеча	+	'іронічна зневажливість'
негативно (негативно народитися / наступати)	'померти'	померти, сконати	+	'іронічна зневажливість'
піти на добри-ва	'померти'	померти, сконати	+	'трагізм'
полювання	'знищення ворогів'	гонитва, ловля	+	'схвалення'
приміряти пакет	'померти'	померти, сконати	+	'трагізм'
робити руских хорошими	'нищити во-рога'	знищувати, вбивати, умертвляти, ліквідувати	+	'іронія '
стінгерити	'нищити во-рога за допомогою стінгера'	знищувати, вбивати, умертвляти, ліквідувати	+	'розмовність '

українити	'дати жорстку відповідь на невинуваті дії'	давати відсіч, оборонятися	+	'гордість'
хаймарсити	'нищити ворога за допомогою хаймарса'	знищувати, вбивати, умертвляти, ліквідувати	+	'розмовність'
чорнобаїти	'наступати на одні й ті ж самі граблі'	помилятися, оступатися, хибити	+	'буденність'

У результаті аналізу номінативних одиниць лексико-тематичної групи «назви воєнних дій /подій» виявлено такі конотативні семи: 'іронія', 'буденність', 'жартівливість', 'розмовність', 'задоволеність результатом', 'іронічна зневажливість', 'зневажливість', 'трагізм', 'схвалення', 'гордість'. За частотністю переважає семи буденності (трапляється в 5 номінативних одиницях) та розмовності (трапляється в 5 номінативних одиницях). Меншими є вияви решти конотативних сем: 'задоволеність результатом' (трапляється в 4 номінативних одиницях), 'іронічна зневажливість' (трапляється в 4 номінативних одиницях), 'іронія' (трапляється в 4 номінативних одиницях), 'трагізм' (трапляється в 2 номінативних одиницях), 'схвалення' (трапляється в 1 номінативній одиниці), 'зневажливість' (трапляється в 1 номінативній одиниці), 'жартівливість' (трапляється в 1 номінативній одиниці), 'гордість' (трапляється в 1 номінативній одиниці). (Таблицю 2.4. «Лексико-тематична група «назви військової техніки, озброєння, спорядження»» дивіться на наступній сторінці)

**Лексико-тематична група «назви військової техніки,
озброєння, спорядження»**

Назви військової техніки, озброєння, спорядження ЗСУ				
Аналізована номінативна одиниця	Визначення семми, за якою здійсню- ється аналіз	Номінативні засоби зі спільною семмою	Наявність (+) / відсутніст ь (-) конотати- вних сем у складі семми аналізо- ваної номі- нативної одиниці	Визначення виявлених конотативних сем
бандеромобіль	'бойовий автомобіль ЗСУ'	автомобіль, авто, машина, транспортний засіб	+	'жартівливість'
бандеросмузі	'коктейль Молотова'	граната, знаряд	+	'жартівливість'
калашмат	'автомат Калашникова'	автомат, зброя, рушниця	+	'розмовність'
мультик	'військова форма ЗСУ'	уніформа, одяг	+	'розмовність'
очі	'прилади нічного бачення ЗСУ'	прилади нічного бачення	+	'розмовність'
педалі	'військове взуття'	взуття, черевики, берці	+	'розмовність'
петухорез	'прилад для протиповітряної оборони'	оборона, ракетний комплекс	+	'розмовність'

пiксель	'українська військова форма'	унiформа, одяг	+	'розмовнiсть'
пташка	'безпiлотний лiтальний апарат ЗСУ'	лiтак, дрон, квадрокоптер	+	'ласкавiсть'
русорiз	'безпiлотний лiтальний апарат ЗСУ'	лiтак, дрон, квадрокоптер	+	'схвалення'
термуха	'термоодяг військових'	унiформа, одяг	+	'розмовнiсть'
шайтан-труба	'протитанкова керована ракета'	ракета, вогнемет, базука	+	'розмовнiсть'

Назви військової техніки окупантів

Аналізована номінативна одиниця	Визначення семми, за якою здійснюється аналіз	Номінативні засоби зі спільною семмою	Наявність (+) / відсутність (–) конотативних сем у складі семми аналізованої номінативної одиниці	Визначення виявлених конотативних сем
аналоговнєт	'щось, вигадане в росії'	винахід, інновація	+	'іронічна зневажливість'
балалайка	'іранський дрон-камікадзе'	дрон, шахед	+	'зневажливість'
бледіна	'російська ракета'	ракета, снаряд, артилерія	+	'зневажливість'
блохоліт	'російський військовий гелікоптер'	гелікоптер, гвинтокрил, аероплан	+	'зневажливість'

Град	'реактивна система залпового вогню'	артилерія, ракета	+	'буденність'
люстра	'освітлювальний боєприпас'	боєприпас, снаряд	+	'зневажливість'
мопед	'іранський дрон-камікадзе'	дрон, шахед	+	'буденність'
оркомобіль	'бойовий автомобіль росіян'	автомобіль, авто, машина, транспортний засіб	+	'зневажливість'
петух	'авіаційна ракета росіян'	снаряд, ракета	+	'презирство'
шлюхед	'іранський дрон-камікадзе'	шахед, дрон	+	'презирство'
z-трофеї	'російська військова техніка, яка потрапила до рук ЗСУ'	техніка, зброя, транспорт	+	'задоволеність результатом'

У результаті аналізу номінативних одиниць лексико-тематичної групи «назви військової техніки, озброєння, спорядження» виявлено такі конотативні семи: 'жартівливість', 'розмовність', 'ласкавість', 'схвалення', 'іронічна зневажливість', 'зневажливість', 'буденність', 'презирство', 'задоволеність результатом'. За частотністю переважає сема розмовності (трапляється у 8 номінативних одиницях). Меншими є вияви решти конотативних сем: 'зневажливість' (трапляється в 5 номінативних одиницях), 'жартівливість' (трапляється в 2 номінативних одиницях), 'буденність' (трапляється в 2 номінативних одиницях), 'презирство' (трапляється в 2 номінативних одиницях), 'ласкавість' (трапляється в 1 номінативній одиниці), 'схвалення' (трапляється в 1

номінативній одиниці), 'іронічна зневажливість' (трапляється в 1 номінативній одиниці), 'задоволеність результатом' (трапляється в 1 номінативній одиниці).

Таблиця 2.5.

**Лексико-тематична група «назви політичних діячів,
які впливають на війну»**

Назви українських політичних діячів				
Аналізован а номінативн а одиниця	Визначення семми, за якою здійсню- ється аналіз	Номінативн і засоби зі спільною семмою	Наявність (+) / відсутність (–) конотати- вних сем у складі семе- ми аналізо- ваної номі- нативної одиниці	Визначення виявлених конотативни х сем
Безмозгла	'українська політична діячка Мар'яна Безугла'	-	+	'зневажливість '
блазень	'український президент Володимир Зеленський'	-	+	'зневажливість '
боневтік	'український президент Володимир Зеленський'	-	+	'іронічна зне- важливість'
жаба	'український президент Володимир Зеленський'	-	+	'висміювання'
ЗеДуче	'український президент Володимир Зеленський'	-	+	'іронічна зне- важливість'
зелень (зеле- ні)	'однопартійник и Володимира Зеленського'	-	+	'зневажливість '

зепрезидент	'український президент Володимир Зеленський'	-	+	'зневажливість'
Ленка	'перша леді України Олена Зеленська'	-	+	'іронічна зневажливість'
Назви російських політичних діячів				
Аналізована номінативна одиниця	Визначення семми, за якою здійснюється аналіз	Номінативні засоби зі спільною семмою	Наявність (+) / відсутність (-) конотативних сем у складі семми аналізованої номінативної одиниці	Визначення виявлених конотативних сем
боброїдка	'російська журналістка Маргарита Симоньян'	-	+	'зневажливість'
бульбафюрер	'білоруський президент Олександр Лукашенко'	-	+	'іронічна зневажливість'
бункерний	'президент росії путін'	-	+	'зневажливість'
няш-мяш	'російська політикиня Наталя Поклонська'	-	+	'висміювання'
пресалкаше	'російська політична діячка Марія Захарова'	-	+	'зневажливість'
пуйло	'президент росії путін'	-	+	'презирлива ненависть'
путлер	'президент росії путін'	-	+	'презирлива ненависть'

сумний кінь	'міністр за- кордонних справ росії Сергій Лавров'	-	+	'іронічна зне- важливість'
Назви західних політичних діячів				
Аналізован а номінативн а одиниця	Визначення семми, за якою здійс- нюється аналіз	Номінативн і засоби зі спільною семмою	Наявність (+) / відсутність (-) конотативни х сем у складі семми аналізованої номінативної одиниці	Визначення виявлених конотативни х сем
Джонсонюк	'британський політик Борис Джонсон'	-	+	'жартівливість'
Макарон	'французький політик Емманюель Макрон'	-	+	'зневажливість '

У результаті аналізу номінативних одиниць лексико-тематичної групи «назви політичних діячів, які впливають на війну» виявлено такі конотативні семи: 'зневажливість', 'іронічна зневажливість', 'презирлива ненависть', 'жартівливість'. За частотністю переважає сема зневажливості (трапляється у 8 номінативних одиницях). Меншими є вияви решти конотативних сем: 'іронічна зневажливість' (трапляється в 5 номінативних одиницях), 'висміювання' (трапляється в 2 номінативних одиницях), 'презирлива ненависть' (трапляється в 2 номінативних одиницях), 'презирство' (трапляється в 2 номінативних одиницях), 'жартівливість' (трапляється в 1 номінативній одиниці). (Таблицю 2.6. «Лексико-тематична група «назви росії»» дивіться на наступній сторінці)

Лексико-тематична група «назви росії»

Аналізована номінативна одиниця	Визначення семми, за якою здійснюється аналіз	Номінативні засоби зі спільною семмою	Наявність (+) / відсутність (–) конотативних сем у складі семми аналізованої номінативної одиниці	Визначення виявлених конотативних сем
болота (на болотах)	'росія'	-	+	'висміювання'
ерефія	'росія'	-	+	'зневажливість'
запоребрик	'росія'	-	+	'зневажливість'
кацапія	'росія'	-	+	'зневажливість'
кацапстан	'росія'	-	+	'зневажливість'
лаптестан	'росія'	-	+	'висміювання'
мацква	'росія'	-	+	'іронічна зневажливість'
мокшанські болота	'росія'	-	+	'іронічна зневажливість'
мордор	'росія'	-	+	'презирлива ненависть'
москвостан (мацквастан)	'росія'	-	+	'зневажливість'
наддержава	'росія'	-	+	'іронічна зневажливість'
рашастан	'росія'	-	+	'зневажливість'
rossia	'росія'	-	+	'зневажливість'
rozzia	'росія'	-	+	'зневажливість'
терораша	'росія'	-	+	'презирлива ненависть'

У результаті аналізу номінативних одиниць лексико-тематичної групи «назви росії» виявлено такі конотативні семи: 'зневажливість', 'іронічна зневажливість', 'висміювання', 'презирлива ненависть'. За частотністю переважає

сема зневажливості (трапляється у 8 номінативних одиницях). Меншими є вияви решти конотативних сем: 'іронічна зневажливість' (трапляється в 3 номінативних одиницях), 'висміювання' (трапляється в 2 номінативних одиницях), 'презирлива ненависть' (трапляється в 2 номінативних одиницях).

Таблиця 2.7.

Лексико-тематична група «назви колабораціоністів»

Аналізована номінативна одиниця	Визначення семми, за якою здійснюється аналіз	Номінативні засоби зі спільною семмою	Наявність (+) / відсутність (–) конотативних сем у складі семми аналізованої номінативної одиниці	Визначення виявлених конотативних сем
апазіціанери	'колаборанти російських окупантів'	опозиціонер, інодумець, зрадник	+	'іронічна зневажливість'
бамбасята	'колаборанти російських окупантів'	зрадники, запроданці, сепаратисти	+	'іронічна зневажливість'
ватнорилий	'людина з пострадянськими, про-російськими поглядами'	-	+	'презирлива ненависть'
гауляйтер	'російська уповноважена особа, яка здійснює державний контроль на окупованих територіях України'	губернатор, керівник	+	'презирство'

державовбивця	'державний зрадник'	зрадник, за- проданець, сепаратист	+	'зневажливість'
ждун	'колаборант російських окупантів'	зрадник, за- проданець, сепаратист	+	'зневажливість'
ждуніха	'колаборантка російських окупантів'	зрадниця, запроданка, сепаратист- ка	+	'зневажливість'
зрадойоб	'людина, яка вишукує та розповсюджує негативні новини про українців '	-	+	'зневажливість'
кремлебот	'людина, яка розповсюджує російську пропаганду'	запрода- нець, бот	+	'зневажливість'
майданарбай- тер	'збірна назва найманців, які вико- ристовуються політиками для про- вокацій та демонстрацій'	найманець	+	'зневажливість'
сепар	'людина, що підтримує сепаратизм в Україні'	зрадник, за- проданець, сепаратист	+	'зневажливість'
тітушки	'збірна назва найманців, які вико- ристовуються політиками для провокацій та демонстрацій'	найманець	+	'зневажливість'

У результаті аналізу номінативних одиниць лексико-тематичної групи «назви колабораціоністів» виявлено такі конотативні семи: 'зневажливість', 'іронічна зневажливість', 'презирлива ненависть'. За частотністю переважає сема зневажливості (трапляється у 8 номінативних одиницях). Меншими є вияви решти конотативних сем: 'іронічна зневажливість' (трапляється в 2 номінативних одиницях), 'презирство' (трапляється в 1 номінативній одиниці), 'презирлива ненависть' (трапляється в 1 номінативній одиниці).

Таблиця 2.8.

Лексико-тематична група «меми»

Аналізована номінативна одиниця	Визначення семі, за якою здійснюється аналіз	Номінативні засоби зі спільною семемою	Наявність (+) / відсутність (-) конотативних сем у складі семі аналізованої	Визначення виявлених конотативних сем
база	'позитивна оцінка та/або схвалення дій чи думок чогось/когось'	-	+	'схвалення'
базований	'позитивна оцінка та/або схвалення дій чи думок чогось/когось'	-	+	'схвалення'
бамбілі бамбас	'іронічна назва російської пропагандистської риторики'	-	+	'іронічна зневажливість'
бандерофобія	'форма українофобії'	українофобія	-	-
батальйон Мо-нако/Відень	'назва українських політиків та державних службовців, що виїхали за кордон'	-	+	'зневажливість'

бойові комарі	'назва російської пропагандистської риторики'	-	+	'жартівливість'
затридні	'нереалістичні ідеї й плани'	-	+	'іронія'
кримнаш	'назва російської пропагандистської риторики'	-	+	'іронія'
не на часі	'вислів, що спонукає ігнорувати певну проблему в українському суспільстві'	-	+	'іронія'
немає сечі терпіти ці пекельні борошна	'інтернет мем, що з'явився через російський інформаційний вкид'	-	+	'іронічна жартівливість'
паляниця	'слово, що використовується для визначення, чи є співрозмовник українцем'	-	+	'жартівливість'
хоть поржом	'риторика певних українців на виборах президента'	-	+	'іронічна зневажливість'

У результаті аналізу номінативних одиниць лексико-тематичної групи «меми» виявлено такі конотативні семи: 'іронія', 'іронічна зневажливість', 'схвалення', 'жартівливість', 'іронічна жартівливість'. За частотністю переважає сема іронії (трапляється у 3 номінативних одиницях). Меншими є вияви решти конотативних сем: 'схвалення' (трапляється в 2 номінативних одиницях), 'іронічна зневажливість' (трапляється в 2 номінативних одиницях), 'жартівливість' (трапляється в 2 номінативних одиницях), 'іронічна жартівливість' (трапляється в 1 номінативній одиниці).

Лексико-тематична група «назви громадян України, які поводяться певним способом, та особливостей їхньої поведінки»

Аналізована номінативна одиниця	Визначення семми, за якою здійснюється аналіз	Номінативні засоби зі спільною семмою	Наявність (+) / відсутність (-) конотативних сем у складі семми аналізованої номінативної одиниці	Визначення виявлених конотативних сем
вкраїнчик	'українець, яким легко маніпулювати'	-	+	'висміювання'
дебахнуло	'людина, яка через стурбованість чи допитливість може спричинити багато шкоди'	-	+	'жартівливість'
дебахнулько	'людина, яка через стурбованість чи допитливість може спричинити багато шкоди'	-	+	'жартівливість'
завести трактора	'застосувати найбільш неочікуваний аргумент, найнесподіваніший засіб для боротьби'	-	+	'жартівливість'

зеґебоба	'українці, які проголосували за Володимира Зеленського'	-	+	'висміювання'
мамкувати	'не виконувати простих дій для збереження життя'	-	+	'жартівливість'
мудрий на́рід	'іронічна назва українців'	-	+	'іронічна зневажливість'
наволонтерити	'знайти щось потрібне'	допомогти, знайти	+	'задоволеність результатом'

У результаті аналізу номінативних одиниць лексико-тематичної групи «назви громадян України, які поводяться певним способом, та особливостей їхньої поведінки» виявлено такі конотативні семи: 'жартівливість', 'висміювання', 'іронічна зневажливість', 'задоволеність результатом'. За частотністю переважає сема жартівливості (трапляється в 4 номінативних одиницях). Меншими є вияви решти конотативних сем: 'висміювання' (трапляється в 2 номінативних одиницях), 'іронічна зневажливість' (трапляється в 1 номінативній одиниці), 'задоволеність результатом' (трапляється в 1 номінативній одиниці). (Таблицю 2.10. «Лексико-тематична група «назви громадян України»» дивіться на наступній сторінці)

Лексико-тематична група «назви громадян України»

Назви українських воїнів				
Аналізова на номіна- тивна одиниця	Визначенн я семми, за якою здійс- нюється аналіз	Номінативні засоби зі спільною семе- мою	Наявність (+) / відсутніст ь (-) конотати- вних сем у складі семми аналізо- ваної номі- нативної одиниці	Визначення виявлених конотативни х сем
кіборги	'військові ЗСУ'	військові, армійці, військовослужбовці, вояки	+	'гордість'
котики	'військові ЗСУ'	військові, армійці, військовослужбовці, вояки	+	'ласкавість'
повітряник	'військовий Військово- повітряних сил України'	військовий, армієць, військовослужбовець , вояка, пілот	+	'буденність'

Загальні назви українців, українських цивільних				
Аналізована номінативна одиниця	Визначення семми, за якою здійснюється	Номінативні засоби зі спільною семмою	Наявність (+) / відсутність (–) конотативних сем у складі семми аналізованої номінативної одиниці	Визначення виявлених конотативних сем
бандерівець (бендерівець)	'український патріот'	патріот, націоналіст, соборник	+	'іронія'
кіберкозаки	'українські ІТ-спеціалісти, які донесуть необхідну інформацію, борються з російською пропагандою і т.п.'	ІТ-спеціалісти, програмісти, кодери, хакери	+	'схвалення'
кіберпартизани	'українські ІТ-спеціалісти, які донесуть необхідну інформацію, борються з російською пропагандою і т.п.'	ІТ-спеціалісти, програмісти, кодери, хакери	+	'схвалення'
украї	'українці'	українці	+	'іронічна жартирливість'

У результаті аналізу номінативних одиниць лексико-тематичної групи «назви громадян України» виявлено такі конотативні семи: 'гордість', 'ласкавість',

'буденність', 'іронія', 'схвалення', 'іронічна жартівливість'. За частотністю переважає сема схвалення (трапляється в 2 номінативних одиницях). Меншими є вияви решти конотативних сем: 'гордість' (трапляється в 1 номінативній одиниці), 'ласкавість' (трапляється в 1 номінативній одиниці), 'буденність' (трапляється в 1 номінативній одиниці), 'іронія' (трапляється в 1 номінативній одиниці), 'іронічна жартівливість' (трапляється в 1 номінативній одиниці).

Таблиця 2.11.

Лексико-тематична група «назви поведінки політичних діячів, що пов'язана з війною в Україні»

Аналізована номінативна одиниця	Визначення семми, за якою здійснюється аналіз	Номінативні засоби зі спільною семмою	Наявність (+) / відсутність (-) конотативних сем у складі семми аналізованої номінативної одиниці	Визначення виявлених конотативних сем
байденкувати	'нічого не робити, нічим не займатися'	байдикувати, ледарювати	+	'жартівливість'
ердоганити	'ухилитись від відповідей і відкласти рішення'	-	+	'жартівливість'
кадирити	'видавати бажане за дійсне'	-	+	'жартівливість'
кімити	'зберігати оптимізм'	-	+	'жартівливість'

макронити	'робити дуже стурбований вигляд щодо певної ситуації, але нічого не робити насправді'	-	+	'жартівливість'
шойгувати	'вдавати, що все добре, коли це не так'	-	+	'буденність'

У результаті аналізу номінативних одиниць лексико-тематичної групи «назви поведінки політичних діячів, що пов’язана з війною в Україні» виявлено такі конотативні семи: 'жартівливість', 'буденність'. За частотністю переважає сема жартівливості (трапляється в 5 номінативних одиницях). Сема 'буденність' трапляється в 1 номінативній одиниці.

Отже, аналізовані номінативні одиниці було розподілено за лексико-тематичними групами й підгрупами. За допомогою компонентного аналізу виявлено семми, спільні для всієї лексико-тематичної групи, та денотативні й конотативні семи номінативних одиниць воєнного часу.

2.3. Соціолінгвістичний аналіз номінативних засобів воєнного часу

У попередньому підрозділі, завдяки проведеній роботі з компонентним аналізом, ми змогли визначити семми та конотативні семи номінативних одиниць. Головною особливістю номінативних засобів воєнного часу є їхня конотативна семантика, яка відбиває оцінки денотатів та настрої українського соціуму. У процесі аналізу ми виявили такі конотативні семи: 'іронічна зневажливість', 'іронія', 'жартівливість', 'схвалення', 'розмовність', 'зневажливість', 'зловтіха', 'висміювання', 'презирство', 'презирлива ненависть',

'задоволеність результатом', 'буденність', 'гордість', 'ласкавість', 'іронічна жартівливість'.

Розглянемо суспільні оцінки денотатів за лексико-тематичними групами, до яких належать аналізовані номінативні одиниці.

У лексико-тематичній групі «назви реалій життя під час війни» переважає сема зневажливості (12 номінативних одиниць з 37). Меншими є вияви конотативної семи буденності (5 номінативних одиниць з 37). Такі результати компонентного аналізу цієї лексико-тематичної групи вказують на те, що денотати, пов'язані з воєнними реаліями життя викликають негативну реакцію українського суспільства, а певні денотати, пов'язані з життям в Україні, позначаються семою звичності, бо стали частиною повсякденного життя громадян України.

У лексико-тематичній групі «назви ворогів» кількісно переважають номінативні одиниці з семою зневажливості (20 номінативних одиниць з 36). При цьому усі номінативні одиниці мають виключно негативні семи. Така конотативна семантика номінативних одиниць свідчить про різко негативне сприйняття українцями росіян – як військових, так і цивільних.

У лексико-тематичній групі «назви воєнних дій /подій» найчастіше трапляються семи буденності (5 номінативних одиниць з 28) та розмовності (5 номінативних одиниць з 28), що вказує на звикання українського суспільства до нових реалій життя, які почали з'являтися під час війни. У конотативних сем підгруп «назви воєнних дій /подій, спрямованих на громадян України» та «назви воєнних дій /подій, спрямованих на ворогів» є суттєва різниця. Підгрупа «назви воєнних дій /подій, спрямованих на громадян України» містить більшість номінативні засобів з семою буденності (5 номінативних одиниць з 6), а підгрупа «назви воєнних дій /подій, спрямованих на ворогів» – з семами задоволеності результатом (4 номінативні одиниці з 22), іронії (4 номінативні одиниці з 22) та іронічної зневажливості (4 номінативні одиниці з 22). Така різниця у

конотативних семах підгруп «назви воєнних дій /подій, спрямованих на громадян України» та «назви воєнних дій /подій, спрямованих на ворогів» свідчить про різко негативне ставлення українців до окупантів і, враховуючи виявлені конотативні семи в підгрупі «назви воєнних дій /подій, спрямованих на ворогів», схвалення українським суспільством жорсткої відсічі ворогам.

Лексико-тематична група «назви військової техніки, озброєння, спорядження» здебільшого містить номінативні одиниці з семою розмовності (8 номінативних одиниць з 23). Така сема свідчить про те, що назви військової техніки актуалізувались, внаслідок війни, та стали частиною буденного життя українців. Розповсюдженою в групі семою також є 'зневажливість' (5 номінативних одиниць з 23). Ця конотативна сема зустрічається тільки в підгрупі «назви військової техніки росіян» і свідчить про бажання українців показово применшити небезпеку при описі воєнної техніки окупантів.

У номінативних одиницях лексико-тематичної групи «назви політичних діячів, які впливають на війну» частіше трапляється сема зневажливості (8 номінативних одиниць з 18). Сема 'зневажливість' переважає як в назвах російських, так і в назвах українських політичних діячів. Оцінна семантика цієї групи вказує на негативне ставлення українського суспільства до російських політичних діячів і на недовіру до політичних діячів в Україні.

Лексико-тематична група «назви поведінки політичних діячів, що пов'язана з війною в Україні» здебільшого містить номінативні одиниці з конотативною семою жартівливості (5 номінативних одиниць з 6). Номінативні одиниці цієї групи зазвичай використовуються суто для сатиричного ефекту.

У лексико-тематичній групі «назви росії» переважають номінативні одиниці з семою зневажливості (8 номінативних одиниць з 15). Усі номінативні одиниці, які належать до цієї групи, також мають негативну конотативну семантику (присутні семи іронічної зневажливості (3 номінативні одиниці з 15), висміювання (2 номінативні одиниці з 15) та презирливої ненависті (2

номінативні одиниці з 15)). Завдяки виявленню таких сем можна зробити висновок, що українське суспільство ставиться до країни-агресора зі зневагою та ненавистю.

Як і в попередній групі, у лексико-тематичній групі «назви колабораціоністів» кількісно переважає сема зневажливості (8 номінативних одиниць з 12). Це свідчить про різко негативне ставлення соціуму до колабораціоністів.

Лексико-тематична група «меми» є унікальною, бо складається з різноманітних позначень певних культурних феноменів, зазвичай з гумористичною конотацією. 3 номінативні одиниці використовуються як окремий жарт, 9 номінативних одиниць використовуються на позначення певного культурного явища. За частотністю переважає сема іронії (3 номінативні одиниці з 12), що вказує на популярність антифразу як елементу сатири серед українців.

У лексико-тематичній групі «назви громадян України, які поводяться певним способом, та особливостей їхньої поведінки» переважає сема жартівливості (4 номінативні одиниці з 8). Однак, наступною за частотністю є сема 'висміювання' (2 номінативні одиниці з 8). Така конотативна семантика вказує на бажання українського суспільства висміяти певну поведінку громадян України під час війни.

Натомість, у лексико-тематичній групі «назви громадян України» найрозповсюдженішою є сема схвалення (2 номінативних одиниць з 7). Така конотативна семантика номінативних одиниць групи свідчить про позитивне ставлення українців один до одного.

Отже, головною особливістю переважної більшості номінативних одиниць воєнного часу є оцінні конотації. Оцінні конотації дозволяють побачити картину світу українців, їхнє ставлення до подій, діячів та окремих груп населення.

Після аналізу, проведеного в цьому розділі, можна зробити висновки. Ми виявили номінативні засоби воєнного часу, використовуючи відібрані джерела мовленнєвого матеріалу.

Джерела було відібрано за наявністю в них воєнних новотворів і номінативних одиниць, що набули нових сем внаслідок російського вторгнення. Іншим важливим критерієм була тематика джерел – джерела мали бути на політичну та воєнну тематику. До пошукової бази увійшли телеграм канали, новинні сайти та блоги, матеріали наукових статей та YouTube канали. При пошуку джерел було застосовано два способи вилучення необхідних номінативних одиниць: довільний пошук у джерелах, які підходять за тематичним критерієм, та пошук за ключовими словами. Ключові слова мали охоплювати тему російсько-української війни. Пошук за ключовими словами здійснювався за допомогою генерального регіонального анотованого корпусу української мови (ГРАКу). У такий спосіб було виявлено більше 200 номінативних одиниць, які підлягають аналізу.

Відібрані номінативні одиниці було розподілено на такі лексико-тематичні групи: «назви воєнних дій /подій, спрямованих на громадян України», «назви воєнних дій /подій, спрямованих на ворогів», «назви українських воїнів, загальні назви українців», «назви ворогів», «назви військової техніки, озброєння, спорядження ЗСУ», «назви військової техніки окупантів», «назви реалій життя в Україні», «назви громадян України, які поведуться певним способом, та особливостей їхньої поведінки», «назви реалій життя на росії», «назви росії», «назви колабораціоністів», «назви поведінки політичних діячів, що пов'язана з війною в Україні», «назви політичних діячів, які впливають на війну», «меми».

Для аналізу номінативних одиниць було розроблено «Алгоритм компонентного аналізу номінативних одиниць». За цим алгоритмом було визначено семеми, за якими здійснюється аналіз, та денотативні й конотативні семи номінативних одиниць. Було складено таблиці, в яких було

систематизовано аналізовані номінативні одиниці, визначення семем, за якими здійснюється аналіз, номінативні засоби зі спільною семемою, наявність або відсутність конотативних сем у складі семемі аналізованої номінативної одиниці та визначення виявлених конотативних сем за лексико-тематичними групами й підгрупами. При аналізі ми виявили такі конотативні семи: 'іронічна зневажливість', 'іронія', 'жартівливість', 'схвалення', 'розмовність', 'зневажливість', 'зловтіха', 'висміювання', 'презирство', 'презирлива ненависть', 'задоволеність результатом', 'буденність', 'гордість', 'ласкавість', 'іронічна жартівливість'. Було визначено результати аналізу кожної лексико-тематичної групи і встановлено частотність конотативних сем від найбільшої до найменшої.

На підставі аналізу виявлених конотативних було здійснено соціолінгвістичний розгляд номінативних засобів воєнного часу, виявлено загальний склад оцінних конотацій номінативних засобів: оцінки схвалення, поваги, жартівливості ненависті, зневажливості. За цими конотаціями було визначено ставлення українського соціуму до позначуваних денотатів. До реалій ворожої сторони (назви росіян, назви росії, назви реалій життя на росії, назви озброєння окупантів, назви російських політичних діячів) українці ставляться різко негативно, конотації відповідних номінативних одиниць свідчать про непримиренне ставлення українського соціуму до ворожої сторони. Натомість денотати, які стосуються життя та боротьби українців, мають позитивні оцінки: оцінки жартівливості, схвалення, піднесеності, що свідчить про єднання українського суспільства під час війни. Окремою групою є конотації назв західних політичних діячів, адже вони є третьою стороною. Конотації цієї групи є різними: наявні конотації як жартівливості, так і зневаги. Це свідчить про неоднозначне сприйняття українським суспільством іноземних політичних діячів.

РОЗДІЛ 3 МЕТОДИКА СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО СЛОВНИКА «СЛОВОВЖИВАННЯ УКРАЇНЦІВ ЯК ЗАСІБ СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ШИРОКОМАСШТАБНОЇ ФАЗИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ»

3.1. Мета й методологія створення електронного посібника

Інформаційні технології відіграють важливу роль в лінгвістиці, значно змінюючи способи аналізу, зберігання та обробки мовних даних. У дослідженні номінативних засобів воєнного часу робота з інформаційними технологіями дозволяє ефективніше систематизувати та зберегти результати дослідження.

Метою створення електронного словника є систематизація інформації про номінативні одиниці воєнного часу. Цей словник може використовуватись для подальших лінгвістичних та соціолінгвістичних досліджень, як джерело мовленнєвих матеріалів та як інформаційна база.

Методика розробки електронного словника «Слововживання українців як засіб соціолінгвістичної діагностики суспільства під час широкомасштабної фази російсько-української війни» передбачала такі послідовні дії:

- 1) визначення мети та завдань, які необхідно реалізувати за допомогою електронного словника;
- 2) пошук програмного забезпечення для створення електронного словника;
- 3) розробка структурних компонентів електронного посібника за відповідними розділами;
- 4) реалізація структурних компонентів в електронній формі;
- 5) розробка інструкції з використання електронного словника.

На першому етапі алгоритму ми визначили головні цілі розробки електронного словника. Головними цілями розробки є систематизація результатів роботи з номінативними одиницями воєнного часу.

Другий етап передбачав вибір програмного забезпечення, з яким проводилась робота. Для написання коду використовувався редактор коду Visual Studio Code. Visual Studio Code було обрано, тому що редактор надає потужні можливості автодоповнення коду, такі як синтаксичний аналіз, рефакторинг та підказки, що підвищує продуктивність та точність кодування. Для хостингу сайту було використано GitHub, один з найбільших веб-сервісів для розробки та хостингу ІТ-проектів. Було використано GitHub, бо це забезпечення дозволяє зручно відстежувати зміни в коді та зберігати історію проекту.

Третій крок алгоритму передбачає розробку структурних компонентів електронного посібника за відповідними розділами. Для подальшої роботи було визначено розділи словника: «Вступ», «Інструкція», «Словник». Кожен структурний елемент є окремою вкладкою. «Вступ» містить опис причини створення електронного словника, «Інструкція» – інструкцію з користування словником, «Словник» – словникові статті номінативних одиниць, фільтри за лексико-тематичними групами, пошуковий рядок та фільтрацію за першою літерою.

На четвертому етапі алгоритму відбувалася реалізація структурних компонентів в електронній формі. Для цього використовувався JavaScript. JavaScript є мовою як для фронтенду, так і для бекенду. Це дозволило нам використовувати одну мову для всієї архітектури додатку, що зробило процес розробки простішим. Для виведення інформації в словникових статтях спочатку було укладено excel таблицю з усією необхідною інформацією про номінативні одиниці. За допомогою сервісу data-service було зчитано дані з таблиці.

П'ятий етап передбачає розробку інструкції з використання електронного словника. Розробивши додаток, ми склали користувацьку інструкцію для його використання. Для цього було описано головні функції електронного словника та надані відповідні скріншоти.

Отже, було визначено мету створення електронного словника «Слововживання українців як засіб соціолінгвістичної діагностики суспільства під час широкомасштабної фази російсько-української війни». Також було створено алгоритм розробки електронного словника.

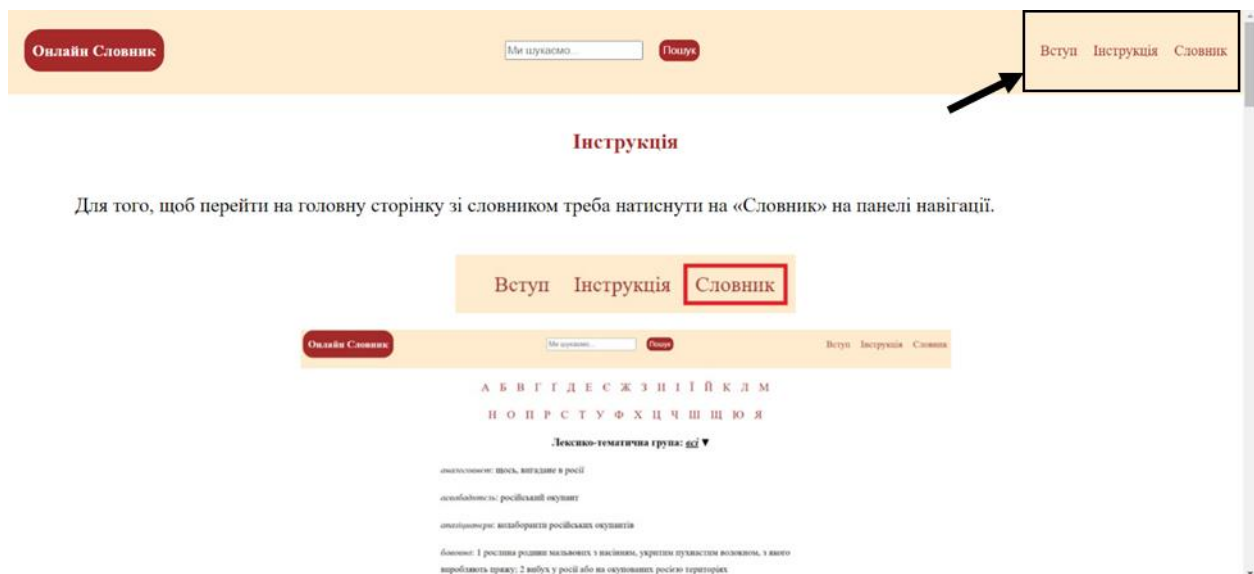
3.2. Структура електронного словника

«Слововживання українців як засіб соціолінгвістичної діагностики суспільства під час широкомасштабної фази російсько-української війни» та інструкція використання

Оскільки ми визначили основні кроки створення електронного словника, необхідно зазначити його структуру.

Словник складається з трьох вкладок: «Інструкція», «Вступ», «Словник». Посилання на відповідні вкладки знаходяться на панелі зверху. (Малюнок 3.1.)

Малюнок 3.1.

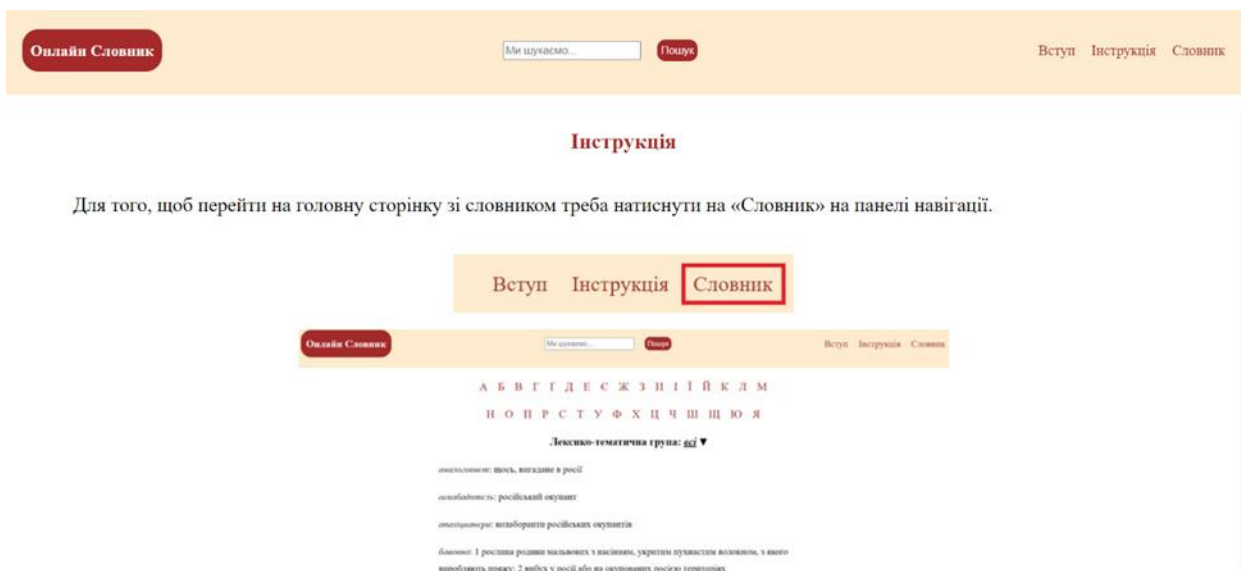

На сторінці «Вступ» можна побачити опис мети створення електронного словника. Перейти до цієї сторінки можна, натиснувши на відповідний напис на панелі. (Малюнок 3.2. – 3.3.) (Малюнок 3.2. дивіться на наступній сторінці)

Малюнок 3.2.

Малюнок 3.3.

На сторінці «Інструкція» надана користувацька інструкція користування електронним словником. Перейти до цієї сторінки можна, натиснувши на відповідний напис на панелі. (Малюнок 3.4. – 3.5.)

Малюнок 3.4.

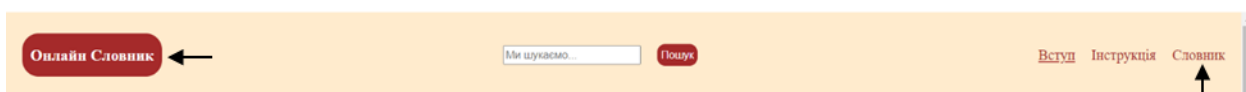

Малюнок 3.5.

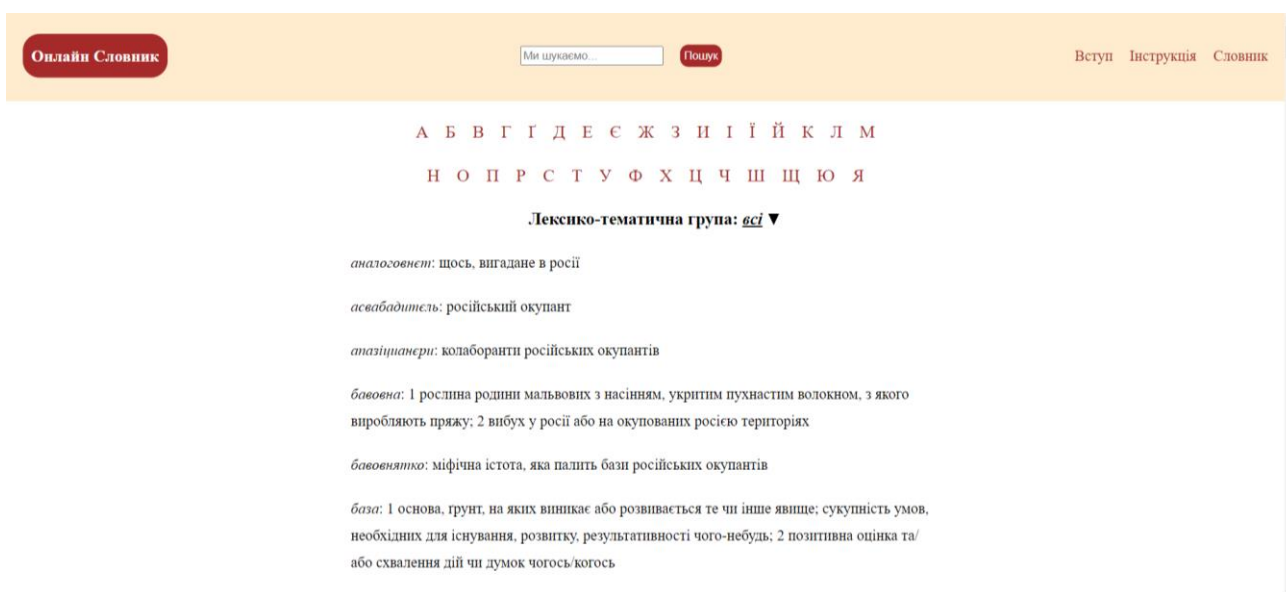

Список номінативних одиниць, пошуковий рядок та фільтри знаходяться на сторінці словника, перейти на яку можна, натиснувши кнопку «Онлайн Словник» або обравши рядок «Словник» на панелі. (Малюнок 3.6. – 3.7.)

Малюнок 3.6.

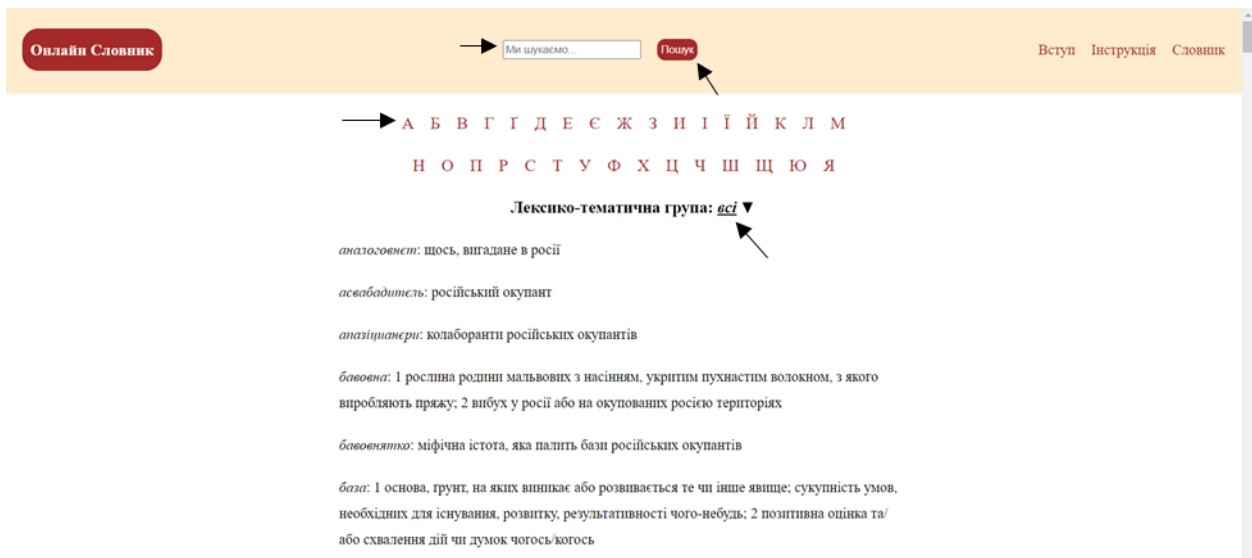

Малюнок 3.7.

На сторінці зі словником можна фільтрувати номінативні одиниці за першою літерою та за лексико-тематичною групою й підгрупою. Для фільтрації номінативних одиниць за першою літерою треба натиснути на необхідну літеру. Для фільтрацією за лексико-тематичною групою або підгрупою необхідно натиснути на поле «всі» поряд з написом «Лексико-тематична група». Також можна використати пошукове поле для пошуку певної номінативної одиниці або її частини. Для цього треба натиснути на пошукове поле, ввести відповідні символи та натиснути кнопку «Пошук». (Малюнок 3.8.)

Малюнок 3.8.

У кожного номінативного засобу є своя словникова стаття. Кожна словникова стаття містить такі зони: зона номінативного засобу, зона граматичної характеристики, зона тлумачення, зона конотацій, зона прикладів. (Малюнок 3.9. можна побачити на наступній сторінці)

Натиснувши на текст, який є прикладом використання номінативної одиниці, можна перейти до відповідного джерела.

Отже, електронний словник «Слововживання українців як засіб соціолінгвістичної діагностики суспільства під час широкомасштабної фази російсько-української війни» є результатом проведеного дослідження. За допомогою редактору коду Visual Studio Code було написано код сайту. Для імплементації інформації зі словникових статей було створено та зчитано ексель таблицю, в якій була вся, необхідна для словникових статей, інформація. Сайт має три розділи: «Вступ», «Інструкція» та «Словник». У розділі зі словником наявна пошукова система та фільтраційний сервіс, завдяки якому можуть відображатись тільки ті номінативні одиниці, які відповідають певним параметрам (перша літера номінативної одиниці, належність номінативної одиниці до лексико-тематичної групи/ підгрупи, наявні символи, які було введено в пошукову рядку).

До словника «Слововживання українців як засіб соціолінгвістичної діагностики суспільства під час широкомасштабної фази російсько-української війни» можна перейти за цим посиланням:
<https://troyanovskaya.github.io/dictionary/>

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі було виконано представлені у «Вступі» завдання: 1) було проаналізовано наявні соціолінгвістичні дослідження номінативних засобів, 2) було розроблено методику дослідження лексики як засобу діагностики суспільства, 3) було виявлено номінативні засоби, які набули нових сем внаслідок російсько-української війни, та новотвори, 4) було проаналізовано конотативні значення номінативних одиниць воєнного часу, 5) було здійснено соціолінгвістичний аналіз номінативних засобів воєнного часу, 6) було визначено структуру та зміст електронного тлумачного словника «Слововживання українців як засіб соціолінгвістичної діагностики суспільства під час широкомасштабної фази російсько-української війни», 7) було створено електронний тлумачний словник «Слововживання українців як засіб соціолінгвістичної діагностики суспільства під час широкомасштабної фази російсько-української війни».

1. У результаті аналізу наявних соціолінгвістичних досліджень номінативних засобів було виявлено, що розглянуті дослідження не розглядають особливості конотативних значень номінативних одиниць у соціолінгвістичному аспекті.

2. Для дослідження лексики як засобу діагностики суспільства було розроблено алгоритм, який містив такі послідовні дії: обґрунтування вибору джерел мовленнєвого матеріалу відповідно до типу і мети дослідження, виявлення в текстах з визначених джерел номінативних одиниць, що мають конотативну семантику, визначення тематичних груп для відібраних номінативних одиниць і розподіл зібраного номінативного матеріалу за цими тематичними групами, визначення конотативних сем зібраних номінативних засобів, типологізація конотативних сем у межах кожної тематичної групи номінативних засобів та визначення ставлення українського суспільства до денотатів кожної тематичної групи номінативних одиниць.

3. У результаті послідовного виконання описаних в алгоритмі етапів було виявлено 202 номінативні одиниці воєнного часу.

4. У результаті аналізу конотативні значення номінативних одиниць воєнного часу було виявлено такі конотативні семи: 'іронічна зневажливість', 'іронія', 'жартівливість', 'схвалення', 'розмовність', 'зневажливість', 'зловтіха', 'висміювання', 'презирство', 'презирлива ненависть', 'задоволеність результатом', 'буденність', 'гордість', 'ласкавість', 'іронічна жартівливість'.

5. Було виявлено оцінні конотації кожної лексико-тематичної групи. У результаті соціолінгвістичного аналізу було визначено такі оцінні конотації: оцінки схвалення, поваги, жартівливості ненависті, зневажливості. У реалій ворожої сторони (назви росіян, назви росії, назви реалій життя на росії, назви озброєння окупантів, назви російських політичних діячів) переважають оцінки ненависті та зневажливості, що свідчить про непримиренне ставлення українського соціуму до ворожої сторони. Денотати, які стосуються життя та боротьби українців (назви українців, назви реалій життя в Україні, назви озброєння ЗСУ), мають здебільшого позитивні оцінки: оцінки жартівливості, схвалення, піднесеності, що свідчить про єднання українського суспільства під час війни. Окремою групою можна виділити конотації назв західних політичних діячів, бо вони є третьою стороною. Конотації цієї групи є змішаними: наявні конотації як жартівливості, так і зневаги. Це свідчить про неоднозначне сприйняття українським суспільством іноземних політичних діячів.

6. Було визначено структуру та зміст електронного тлумачного словника «Слововживання українців як засіб соціолінгвістичної діагностики суспільства під час широкомасштабної фази російсько-української війни». Словник складається з трьох частин: «Вступ», «Інструкція» та «Словник». «Словник» містить словникові статті номінативних одиниць.

7. Електронний словник «Слововживання українців як засіб соціолінгвістичної діагностики суспільства під час широкомасштабної фази

російсько-української війни» було створено мовою програмування JavaScript у редакторі коду Visual Studio Code. Для пришвидшення роботи зі словниковими статтями було створено та зчитано таблицю excel з необхідними даними.

Отже, всі завдання було розв'язано і в такий спосіб досягнуто основної мети кваліфікаційної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азарова Л. Є. Жаргонні фразеологізми в мові сучасної української періодики //Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Т. 32 (71), ч. 1: 1-6. – 2021.
2. Антошкіна Л., Красовська Г., Сигеда П., Сухомлинов О. Соціолінгвістика: навчальний посібник. – Донецьк: ТОВ „Юго-Восток Лтд”, 2007. – 360 с.
3. Білінгвізм як результат міжмовних контактів: причини виникнення та наслідки функціонування / Н. М. Совтис // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Філологічна. - 2013. - Вип. 38. - С.273-275. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2013_38_85
4. Боголюбов С.А. Соціолінгвістика. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://stud.com.ua/76134/sotsiologiya/sotsiolingvistika>
5. Бондар О. І. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія: Навч. посібник / О.І.Бондар., Ю. О.Карпенко, М. Л. Микитин-Дружинець – К.: ВЦ «Академія», 2006.
6. Бріцин В. Рецензія. Del Gaudio S. On the Nature of Surzyk: a Double Perspective / В.Бріцин, Ю.Саплін, В.Труб // Мовознавство. – 2011. – № 3. – С. 91-92
7. Гаудіо дель С., Тарасенко Б. Суржик: актуальні питання та аналіз конкретного прикладу / С. дель Гаудіо, Б.Тарасенко // Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації / За ред. Ю.Бестерс-Дільгер. – 2-ге вид. – К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2010. – С. 316-331.
8. Дзюбишина-Мельник Н.Я. Сучасний жаргон і сучасне розмовне мовлення / Н.Я. Дзюбишина-Мельник. // Наукові записки НаУКМА : Філологічні науки. – 2002. – Т. 20. – С. 14–19.

9. До питання українсько-угорської інтерференції / Л. Гульпа // Acta Hungarica. - 2007. - Evf. 18. - С. 84-89. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/achun_2007_18_13
10. Еволюція української мови в діаспорі (етно- і соціолінгвістичні аспекти) : Автореф. дис... д-ра філол. наук: 10.02.01; 10.02.15 / Б.М. Ажнюк ; НАН України. Ін-т укр. мови. — К., 1999. — 38 с. — укр.
11. Жаргонний аспект мови школярів [Текст] / Т. Миколенко // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Мовознавство / редкол.: Д. Г. Бучко, В.В.Грещук, В. В. Німчук [та ін.]. — Тернопіль : ТНПУ, 2005. — С. 320-328.
12. Иванова Л. П. Общее языкознание. Курс лекций/ Научное пособие / Л.П.Иванова – К.: Освіта України, 2010. – 432 с.
13. Кобозева, И. М. Лингвистическая семантика / И. М. Кобозева; Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова, Филол. фак. – М.: Эдиториал УРСС , 2000. – 350 с.
14. Ковалів Ю. І. Літературознавча енциклопедія: у 2 т //К.: Видавничий центр «Академія». – 2007. – Т. 1. – С. 608.
15. Компонентний аналіз концепту "Right" в англійській мові / Т. Сікорський // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. - 2013. - № 19. - С. 119-122. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnufm_2013_19_28
16. Компонентний аналіз лексеми-імені концепту OLD AGE / С. В. Голик // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації. - 2020. - Т. 31(70), № 3(1). - С. 102-107.
- Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_filol_2020_31%2870%29_3%281%29_20
17. Конотація як лінгвістичне явище: дефініція, типологія, властивості та структура / Ю.О. Зайченко // Science and Education a New Dimension. Philology, VII(61). – Budapest, 2019. – Issue210, 2019 Nov. – P. 81-85.

18. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник, 3-є видання / М.П.Кочерган. – К. : ВЦ «Академія», 2008. – 464 с.
19. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства / М. П. Кочерган. – К. : Академія, 2006. – 423 с.
20. Кравченко Наталія Кімовна. Методи лінгвістичних досліджень. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://discourse.com.ua/lekicii/metodi-lingvistichnih-doslidzhen/>
21. Лексикологія української мови : практикум : навч. посіб. для студентів гуманітарних спец. вищ. навч. закл. / Ірина Олегівна Мариненко, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Ін-т журналістики.– Кіровоград : Лисенко В. Ф., 2014.– 147 с.
22. Масенко Л. Т. Нариси з соціолінгвістики / Лариса Масенко ; Національний університет "Києво-Могилянська академія". - Київ : Києво-Могилянська академія, 2010. - 242, [1] с. : іл.
23. Масенко Л. Т. Суржик: між мовою і язиком / Лариса Масенко. - 2-ге вид., зі змінами і допов. - Київ : Києво-Могилянська академія, 2019. - 229 с. : портр.
24. Мова української діаспори як віддзеркалення мовної свідомості та мовної діяльності носіїв-білінгвів / Л. Козачевська, О. Сидоренко // Мовні і концептуальні картини світу. - 2013. - Вип. 46(2). - С. 142-151. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2013_46%282%29_20
25. Мова української західної діаспори і сучасна мовна ситуація в Україні / О.О. Тараненко // Мовознавство. - 2013. - № 2-3. - С. 63-99. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MoZn_2013_2-3_7
26. Рудь Н. Компонентний аналіз у лінгвістичних дослідженнях [Електронний ресурс] / Н. Рудь. – Режим доступу: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/2302/1/14_Rud.pdf
27. Семантична неологізація як спосіб збагачення словникового складу української мови / Н.В. Стратулат // Мовознавство. — 2007. — № 3. — С. 69-77. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

28. Семчинський С.В. Загальне мовознавство [підручник] / С.В. Семчинський. – К.: Вища школа, 1988. – 328 с.
29. Сленг у системі субстандартної лексики / І. Михайлицька, К. Шапочка, О.Чуракова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Лінгвістика. - 2011. - Вип. 14. - С. 266-269. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_2011_14_63
30. Словник української мови. Академічний тлумачний словник. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sum.in.ua/>
31. Ставицька, Леся. Український жаргон . A Dictionary of Ukrainian Slang : словник : містить близько 4070 слів і понад 700 стійких словосполучень / Леся Ставицька; Укр. наук. ін-т Гарвард. ун-ту, Ін-т критики, НАН України, Ін-т укр. мови. – Київ: Критика, 2005. – 494 с.
32. Суржик як об'єкт наукових досліджень і дискусій [Текст] / Л.М.Томіленко // Мовознавство. – 2014. – № 4. – С. 69–80.
33. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2008. – 712 с.
34. Сучасна українська літературна мова : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.]; за ред. С.О.Карамана. – К.: Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
35. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підручник / А.К. Мойсієнко, О.В. Бас-Кононенко, В.В. Бондаренко та ін. — К.: Знання, 2010. — 270 с.
36. Теплий І.М, Бодаковська М.Я. 2021. Дослідження сленгу: методологічні підходи. Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. 4(2), 235-241. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/Visnuk/article/view/2183>
37. Товстенко В. Жаргонізми як одне із джерел поповнення просторічної лексики //Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету

- імені Михайла Коцюбинського]. Серія: Філологія (мовознавство). – 2015. – №. 21. – С. 60-65.
38. Товстенко, В. Діалектизми як основне джерело поповнення просторічної лексики. Актуальні питання гуманітарних наук; Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 4(60), 121-125 с.
39. Українська діалектологія: витоки та перспективи / Г. Кобиринка, Л. Рябець // Українська мова. - 2018. - № 4. - С. 92-100. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2018_4_10
40. Українська літературна мова в її взаємодії з територіальними діалектами / відп. ред. М. А. Жовтобрюх. - Київ : Наукова думка, 1977. - 201 с.
41. Українська мова : енциклопедія / НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, Ін-т укр. мови; редкол.: В. М. Русанівський [та ін.]. – Вид. 2-ге, випр. і допов. – Київ: Вид-во "Українська енциклопедія" ім. М. П. Бажана, 2004. – 820, [2] с. : іл., с. 575
42. Українсько-російський суржик : статус, тенденції, оцінки, прогнози [Текст] / О.О. Тараненко // Мовознавство. — 2008. — №1. — С. 14 -30.
43. Уникаймо суцільної вибірки! / Л. Колібаба // Культура слова. - 2014. - Вип. 81. - С. 152-154. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kuls_2014_81_28
44. Шкільні реалії у свідомості українських підлітків (за результатами соціолінгвістичного дослідження) / О. Данилевська // Українська мова. - 2009. - № 1. - С. 74-86.
45. Шульжук Н. В. Сленг як нелітературний пласт сучасної української лексики / Н. В. Шульжук // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Філологічна. - 2011. - Вип.21. - С. 102-112. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2011_21_14

46. Kroeger, Paul. 2022. *Analyzing meaning: An introduction to semantics and pragmatics*. 3rd. edn. (Textbooks in Language Sciences 5). Berlin: Language Science Press.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ДОСЛІДЖУВАНОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Анатолій Штефан "Штірліц". [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://t.me/a_shtirlitz
2. Антикризисний медіа-центр. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://acmc.ua/>
3. АрміяInform. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://armyinform.com.ua/>
4. Березовый сок. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://t.me/BerezaJuice>
5. БРИГИНЕЦЬ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://t.me/bryhynets>
6. Буг. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bug.org.ua/news/>
7. Варіанти. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://varianty.lviv.ua/>
8. Високий Замок. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://wz.lviv.ua/>
9. Вісті Полтавського району. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://polvist.com.ua/>
10. Віталій Кім / Миколаївська ОДА. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://t.me/mykolaivskaODA>
11. ВКУРСІ.КОМ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://vkursi.com/>
12. Волинські новини. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.volynnews.com/>
13. Володимир Великий. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://t.me/zelenskiy_fun
14. Всім.юа. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://vsim.ua/>
15. ГлавКом. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://glavcom.ua/>
16. Главред. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://glavred.net/>
17. Голос Конотопа. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://konotop.in.ua/>

18. Гордон. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://gordonua.com/ukr/>
19. Горохова, Тетяна Олександрівна, and Марія Іванівна Бойко. "Динаміка лексичного складу української мови у воєнний період 2022–2023 років." Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка праць молодих вчених 67 (1) (2023): 213-218.
20. Демократична Україна. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.dua.com.ua/>
21. День. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/>
22. Деркачова, Ольга Сергіївна. "8 есеїв про українську мову." (2018).
23. Деркачова, Ольга Сергіївна. Неологізми війни як маркер ідентичності українського світу. Diss. 2022.
24. Диалог.ua. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.dialog.ua/>
25. Дмитро Чекалкин. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://t.me/dmitriy_chekalkyn
26. ДрогобичІнфо. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://droginfo.com.ua/>
27. Друкарня. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://drukarnia.com.ua/>
28. Дубенська міська публічна бібліотека №1. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dubnomcb.blogspot.com/>
29. Економічні новини. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://enovosty.com/uk/>
30. Житомир.info. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.zhitomir.info/>
31. Жінка-українка. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukrainka.org.ua/>
32. З перших уст. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zpu.kr.ua/>
33. За Лаштунками. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zl-ua.news/>

34. ЗАХІДНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ФРОНТ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zahidfront.com.ua/>
35. ЗЕ зрада. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://t.me/zelyazradnik>
36. Зерно. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.zerno-ua.com/>
37. Зоря. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zorya.pl.ua/index.php>
38. Конкурент. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://konkurent.ua/>
39. Коротко про. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://kp.ua/ua>
40. Кримський Бандерівець. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://crimeaua1.wordpress.com/>
41. ЛІТавиця. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://litavytsia.com/>
42. Майдан. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://maidan.org.ua/>
43. Марус News. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://marusnews.com/>
44. Матриця Свободи. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://myc.news/ua>
45. Народний оглядач. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ar25.org/>
46. Не журналіст. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://t.me/Ne_DmGordon
47. Николаевский Ванёк. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://t.me/vanek_nikolaev
48. Новини України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://t.me/ukraine_news_ukraine
49. Об'єднання добровольців. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dobrovoltsi.org.ua/>
50. Общежитие. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://obs.in.ua/>
51. Одесский курьер. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uc.od.ua/>
52. Освіторія. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://osvitoria.org/>

53. Палає. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/@palaye>
54. Патріоти України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://patrioty.org.ua/>
55. Персонал. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://personal.in.ua/>
56. Південна правда. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.up.mk.ua/>
57. Подолянин. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://podolyanin.com.ua/>
58. Полезная Газета. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://poleznaya.dp.ua/>
59. Полтавська Хвиля. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://poltavawave.com.ua/>
60. Провсе. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://provse.te.ua/>
61. Путч. Русский - нах*й. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://t.me/putch111>
62. Реальна Україна. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://t.me/+cikk59Wi-Z42NTAy>
63. Рубрика. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://rubryka.com/>
64. Рух. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.rukh.team/>
65. Сенкевич Online. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://t.me/senkevichonline>
66. Социальная реальность. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.srblog.co.ua/>
67. СтопКор. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.stopcor.org/>
68. Суббота +. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://subbota.ua/>
69. Суспільне. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://suspilne.media/>

70. Тверезий погляд. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://tverezo.info/>
71. ТСН. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://tsn.ua/>
72. УКРАЇНА LIVE. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ukr-live.com/>
73. Україна Неймовірна. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://amazing-ukraine.com/>
74. Українське Радіо. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nrcu.gov.ua/>
75. Український Наступ|#УкрТг. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://t.me/ukrnastup>
76. Укрінформ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/>
77. УНІАН. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://t.me/unianet>
78. УНІАН. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.unian.net/>
79. УНІЦПД. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ucipr.org.ua/ua/>
80. УПЦ-КП вікі. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://upckp.fandom.com/uk/wiki/%D0%9F%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D1%94%D0%BC>
81. Файно. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://fayno.org/>
82. Фашик Донецький. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://t.me/gistapapapa>
83. Форпост. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://forpost.media/>
84. Хвиля Десни. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://hvilya.com/>
85. Це Дро...Бро! – Drogobuchyna. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.drobro.com.ua/>
86. Цензор.НЕТ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://t.me/censor_netua

87. Час. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://chas.cv.ua/>
88. Час-Дій. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://chasdiy.org/>
89. Чорновіл ВІДВЕРТО. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.youtube.com/@chornovil_taras
90. Чорноморські Новини. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://chornomorka.com/>
91. Шахновська, І. І., and Л. Т. Загородна. "Українські та англійські оцінні неологізми, утворені на тлі політичних подій в Україні." Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія 57 (2022): 111-114.
92. AIN.UA. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ain.ua/>
93. ASN. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://asn.in.ua/ua>
94. depo.ua. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.depo.ua/>
95. DOU. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dou.ua/>
96. dsnews.ua. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.dsnews.ua/ukr>
97. gov.ua. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.adm-km.gov.ua/>
98. hromadske. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://hromadske.ua/>
99. I.UA. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.i.ua/>
100. informator.ua. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://informator.ua/uk>
101. Insider Media. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://insider-media.net/>
102. LB.ua. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://lb.ua/>
103. Lenta.ua. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://lenta.ua./>
104. LIGA.net. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.liga.net/ua>
105. LiveJournal. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://sichslavets.livejournal.com/368004.html>
106. Mind. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mind.ua/>

107. New Voice. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://nv.ua/>
108. PaySpace Magazine. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://payspacemagazine.com/>
109. post.factum. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://postfactum.info/ua>
110. PRAVDA.cn.ua. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://pravda.cn.ua/>
111. Pressa.net.ua. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://pressa.net.ua/>
112. Ragulivna. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://www.youtube.com/c/Ragulivna>
113. Sportanalytic. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://sportanalytic.com/>
114. SVOBODA.FM. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://svoboda.fm/>
115. t1.ua. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://t1.ua/>
116. Telegraf. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://telegraf.com.ua/>
117. UAinfo. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://uainfo.org/>
118. UkrLine. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://ukrline.info/>
119. varosh. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://varosh.com.ua/>
120. Viva! [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://viva.ua/>
121. Znaj.ua. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://znaj.ua/>
122. 100metrivka. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://100m.if.ua/>
123. 24 канал. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://24tv.ua/ru/>
124. 5 канал. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://www.5.ua/>
125. #ШОТАМ. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://shotam.info/>